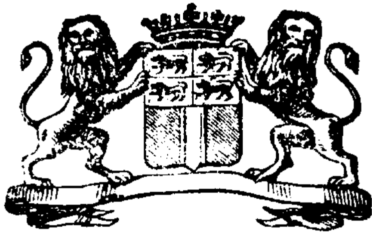
N°. 273.

A°. 1859.

WOENSDAG 16 NOVEMBER.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

De Abonnementsprijs is *f* 24 's jaars of *f* 6 per drie maanden franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaren en Postkantoren abonneren.
Enkele Nommers 10 Cents.

Bureau: Hoogstraat Wijk 10, N°. 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels . . *f* 1.—
Iedere regel meer . . . . - 0.20
Andere Advertentien per regel . . . . - 0.20
Groote letters naar plaatsruimte. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelregt en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een BIJBLAD.

De Marine in Nederlandsch Oost-Indië.

IV.

De formatie van het Ned. eskader in Oost-Indië in tijd van vrede zou dan moeten zijn: 2 schroefkorvetten of fregatten met vol stoomvermogen en volle batterij; 4 schroefstoomschepen 250 p. k. (als *Groningen*); 2 raderstoomschepen eerste klasse (als *Gedeh*, *Amsterdam*); 4 raderstoomschepen derde klasse (als *Phoenix* enz.); 2 ijzeren stoomschepen (als *Borneo*, *Celebes*); 2 zeilfregatten, volle wapening, of drijvende batterijen, als wacht- en blokschepen te Batavia en te Soerabaija.

De *civile* marine zou bestaan uit ijzeren stoomscheepjes als *Onrust*, te verdeelen als volgt: station *Padang* 2; *Macassar* 1; *Riouw* en *Banka* 2; *Westkust van Borneo* 1; *Molukko's* 3; *Timor* 1; en uit 20 stuks stoomkruisbooten, te verdeelen op de verschillende stations en op Java, ter vervanging van de 66 thans aanwezige.

Tot toelichting zou hierbij alleen nog kunnen gezegd worden, dat de 2 schroefkorvetten vol vermogen, volle wapening, als reserve zullen moeten worden beschouwd, en niet behoeven te zijn vol bemand, tenzij men een derzelve bestemme tot het stationneeren ter Westkust van Sumatra; maar dat men in gewone tijden de bemanning der andere stoomschepen daaruit voltallig zal kunnen houden; terwijl zij daarentegen bij oorlog hunne equipagien moeten completeeren uit die der ligtere schepen. De 4 schroefstoomschepen 250 p. k. en de 4 raderstoomschepen derde klasse zijn die vaartuigen, welke aanhoudend ambulant zullen moeten gehouden worden, om overal te kruisen en de stations beurtelings te bezoeken; zij zullen zich niet langer dan de dienst vordert, bij de vlag ophouden, maar daar na volbragte reis telkens terug komen en rapporteeren. De 2 stoomschepen als *Gedeh* zijn meer speciaal bestemd om bij expeditiën te dienen, als kunnende veel troepen bergen. De ijzeren stoomschepen als *Borneo* en *Celebes* zijn bestemd om als adviesvaartuigen bij de vlag te dienen, en tevens voor sommige rivieren.

De formatie der civile marine behoeft geen nadere toelichting. In verband met het corps mariniers zouden wij wenschen op elk station, voor ieder stoomscheepje een detachement van 50 à 60 man met een officier van het corps te plaatsen; in de Molukko's een volle compagnie met een kapitein. Op het tot stand brengen eener reserve bij de civile marine zal men terstond bedacht moeten zijn, om storing in de dienst te voorkomen. Eén tiende, of één stoomschip en twee kruisbooten zou misschien als reserve voldoende zijn, terwijl men jaarlijks op Java zou moeten rekenen op den aanbouw van een even groot getal bodems, ten einde de civile marine voltallig te houden. Tot dien aanbouw bestaat thans te Soerabaija voldoende gelegenheid.

Bij verwezenlijking onzer plannen zou natuurlijk voor de aanwezigheid van een behoorlijken voorraad steenkolen op Java en alle stations moeten gezorgd worden.

Eén punt, dat in onmiddellijk verband met de ontwikkelde denkbeelden staat, moeten wij nog aanstippen. Aan het behoud eener marine valt niet te denken, zoo de schepen geene toevlugtsoorden tegen een overmagtigen vijand kunnen vinden: en aan zulke toevlugtsoorden, versterkte militaire havens, ontbreekt het in den Ind. archipel ten eenenmale. De reede van Batavia ligt voor elken coup de main open. De ruimte tusschen *Onrust* en *Kuiper*, die men gemeend heeft door het bouwen van vier versterkte torens tot een réfuge voor koopvaarders te kunnen maken, biedt niet de minste waarborgen van veiligheid aan. Integendeel, mogten enkele koopvaarders zich daar tusschen wagen, hun toestand ware dáár gevaarlijker dan in open zee, waar hun ten minste de kans tot ontvlugten overblijft, terwijl zij tusschen Kuiper en Onrust geen keus hebben, en alle door den eersten vijand den besten worden verbrand. Maar ook voor oorlogschepen bestaat op Java geen enkele versterkte positie. Op de noordkust is daartoe geene gelegenheid; Soerabaija alléén is aan de zeezijde en door drijvende batterijen te versterken; en bij de kostbare etablissementen en werkplaatsen voor stoommachines, daar verrijzende, meenen wij dat het eene der eerste pligten der Regering is, die niet langer voor den aanval van een enkel ondernemend vijandelijk oorlogschip open en bloot te laten liggen. Zoolang daaraan de hand niet is geslagen, achten wij alle uitgaven voor eene marine die bij verdediging van Java een rol moet spelen, nutteloos. Niet alleen te Soerabaija, ook op andere punten dienen réfuges of versterkte havens te worden aangelegd, en kolen-dépôts te worden opgerigt die niet bij de enkele verschijning van een vijand zijn eigendom zouden worden. De *Meeuwenbaai*, de baai van *Tjilatjap*, de reede van *Muntok*, *Ambon*, en een of ander punt op *Celebes* zouden daartoe welligt geschikte gelegenheid aanbieden.

Aan het eind van ons betoog genaderd, wenschen wij ten slotte nog eenige opmerkingen mede te deelen omtrent de wijze van beheer dezer scheepsmagt en de verhouding van den commandant van het Ned. eskader.

Het spreekt als van zelf, dat alle kosten van daarstelling en onderhoud der civile marine, zoo mede die van maritime etablissementen, werven, machinefabriek, loodswezen enz. komen ten laste der koloniale geldmiddelen. Het budget van marine in Nederland zal daardoor merkelijk worden verligt. In Indië zou worden opgerigt een directie van marine, even als andere departementen van bestuur met een directeur aan het hoofd, bij wien het gansche beheer der vermelde onderdeelen zou berusten. Een officier van het sedentaire zeewezen in Indië zou daartoe welligt de meest geschikte persoon zijn. De dienstregeling en verrekening van het *Nederlandsch* eskader zou aan eenig meer bezwaar onderhevig zijn. Tusschen de departementen van marine en koloniën in Nederland zou, na voorlichting van het Indisch Gouvernement betreffende de behoefte, eene overeenkomst moeten worden gesloten, waarbij het eerste zich verbond om in Indië steeds in goeden staat aanwezig te houden eene magt, bestaande uit ..... (over welke magt de Gouv. Generaal ten allen tijde zou moeten kunnen disponeeren); waarvoor de minister van koloniën zich verbond een billijke jaarlijksche toelage aan marine uit te keeren. Het onderhouden en repareeren van schepen en werktuigen der marine kan in Indië geschieden, voor zoover de middelen aldaar dat toelaten; de kosten te dragen door marine tegen bepaalde tarieven. De instructie voor den commandant van het eskader zou moeten worden vastgesteld door de beide ministers, doch uitgaan van den minister van marine; de Gouv.-Generaal zou zijn opperbevelhebber der in Indië aanwezige scheepsmagt. Den commandant van het eskader zou van wege en op kosten van het Indisch Gouvernement naar zijne keuze worden toegevoegd een secretaris, ten einde hem in staat te stellen tot het geven der verlangde adviezen. Het personeel van het eskader zou moeten voorzien in het verdere personeel aan den vlagofficier commandant van het eskader toegevoegd; bureaukosten zouden den commandant worden vergoed. De directeur van marine in Indië zou van hem onafhankelijk zijn. Alle verstrekkingen, door hem aan het Ned. eskader gedaan, zouden geschieden op bons, af te geven door de bevelvoerende officieren en gecontrasigneerd door den commandant. Bij gecombineerde expeditiën zouden de gezagvoerders der civile marine gesteld worden onder de bevelen der daartoe aangewezen zeeofficieren. Het verbruik van steenkolen voor de dienst in Indië zou komen ten laste der koloniën.

Door betere afscheiding, zoo van dienstregeling als van administratie, kan worden tegemoet gekomen aan de vele klagten, door en omtrent de marine geuit; en kunnen de belangen der zeeofficieren en die der Indische ambtenaren in harmonie worden gebragt in stede van, zoo als thans dikwijls het geval is, met elkander in strijd te zijn. Wij hebben getracht, van de verwezenlijking van dat denkbeeld een proef te leveren.

BUITENLAND.

LONDEN den 14 November.

Eergisteren begaven H. M., de Prins Gemaal, Prins en Prinses Frederik Willem van Pruissen, de drie jongere Prinsessen en Prins Arthur zich van Windsor naar Portsmouth, tot bijwoning van het te water laten van het groote stoomlinieschip Victoria. Te Windsor worden lord en lady Russell, de burggraaf en de burggravin Sidney en lord en lady Grey als gasten der Koningin verwacht. De ongesteldheid des ministers Russell heeft zich in zooverre verbeterd dat hij zaturdag den Kabinetsraad weder kon bijwonen.

— Eindelijk schijnt hier hoop op vereffening der geschillen tusschen de handwerkslieden en hunne meesters te bestaan. Die welke in de werkplaatsen der heeren Trollope arbeiden hebben zich bij hunne patronen aangemeld en zich tot hervatting hunner bezigheden, op gelijke voorwaarden als vroeger, bereid betoond: wel hebben genoemde heeren geweigerd daaraan gevolg te geven vóór dat zij het committé der werkbazen daarop zouden gehoord hebben, maar naardien de werklieden van hunnen eisch tot vermindering van den werktijd op negen uren daags hebben afgezien, zullen de meesters er denkelijk ook niet zoo sterk meer op blijven aandringen dat hun werkvolk zich schriftelijk verbindt aan geene vereeniging van arbeidslieden deel te nemen.

— Op de werven van Chatham heerscht thans de grootste bedrijvigheid en dagelijks wordt verscheiden uren overgewerkt. 3 linieschepen, 2 groote fregatten en verscheiden kleinere vaartuigen zijn daar in aanbouw, en als de ruimte het toelaat zullen er nog 2 linieschepen op stapel gezet worden. Tot bespoediging van den arbeid zijn onlangs op nieuw strafgevangenen van hier naar Chatham gezonden.

— De Great Eastern ligt nu, goed tegen storm beschut, te Southampton en overwintert daar, om in het voorjaar de groote zeereis aan te nemen. Intusschen zal dat monsterschip zoo vele en groote verbeteringen, ook in zijne werktuigen, ondergaan, dat het overschot van het actien-kapitaal naauwelijks toereikend zijn zal om de kosten te dekken.

— Men verhaalt dat lord Boston, in zijne hoedanigheid als heer van het verblijf en van het district, in welker nabijheid de Royal Charter met zijne geheele rijke lading verongelukt is, zijn regt van aanspraak laat gelden op alle gelds- en overige waarden die op de kust mogten gevonden worden. De heerenregten, in Engeland nog van volle kracht, kunnen in dat geval de moeite van het beroep daarop rijkelijk beloonen.

PARIJS den 14 November.
(*Particuliere Correspondentie.*)

Uit Italië nog geen nieuws. Men weet hier nog niet of de buitengewone Ministerraad, gisteren te Turijn gehouden, voor of tegen het regentschap heeft beslist. In onze officiële kringen blijft men beweren dat de Koning zal weigeren. Overal elders is men van hetzelfde gevoelen als de Morning Post, die gelooft dat de Koning zich zal bepalen tot het uitstellen eener beslissing, of wel men denkt dat het Turijnsche ministerie een middenweg aan de hand zal doen, die althans eenigzins de nationale partij in Italië kan bevredigen.

Gisteren werd te Compiègne een buitengewone Kabinetsraad gehouden, waarin uitsluitend over de Chinesche expeditie gehandeld is en de laatste maatregelen vastgesteld zijn. Men weet nog niet wie de expeditie zal aanvoeren. Dat zal eerst morgen bekend worden. Heden avond keert de maarschalk Randon, minister van oorlog, te Parijs terug; hij had den Keizer drie generaals voorgedragen, de heeren Trochu, de Wimpffen en nog een derde wiens naam mij ontgaan is. De Keizer heeft deze lijst vermeerderd met den naam van den generaal Montauban, weinig bekend, weinig bemind bij de soldaten en die noch te Konstantinopel, noch in Algerië een merkwaardig talent aan den dag heeft gelegd. Het is evenwel nog niet zeker dat hij benoemd zal worden.

Heden moest eene brochure van den heer de Girardin het licht zien, getiteld: *Keizer Napoleon en Europa*. In die brochure, waarvan ik de drukproeven heb gezien, verklaart de heer de Girardin dat men het Europeesch Staatsregt op nieuwe grondslagen moet vestigen: „Er is geen Europeesch regt meer. Waar er twee regten bestaan, waarvan het eene de ontkenning is van het andere, bestaat er geen regt. Het goddelijk regt is de ontkenning van het volksregt; het volksregt is de ontkenning van het goddelijk regt. Het regt van verovering is de ontkenning van het regt van nationaliteit; het regt van nationaliteit is de ontkenning van het regt van verovering.

„Europa zal niet uit deze verwarring geraken, Europa zal niet ophouden tusschen de beide ontkenningen te wankelen, voordat het onherroepelijk tusschen de oude of de nieuwe beteekenis van het woord regt heeft gekozen, tusschen het regt van verovering of het regt van nationaliteit, tusschen het regt der Koningen of het regt der Volken, tusschen den oorlog tot het uiterste of den vrede voor altijd, tusschen de Europesche omkeering of de Europesche ontwapening."

Zie hier het middel dat de heer de Girardin aangeeft; hij verlaat het gebied der theorie en der utopiën niet:

„Keizer Napoleon kan dus, als hij wil, een einde maken aan de reeks van mislukkingen, het tijdperk van den oorlog en der revolutiën sluiten, dat van den vrede en der oplossingen openen.

„In plaats van een speciaal Congres, dat zijn tijd zal verspillen aan de regeling der Italiaansche questie, volgens de termen waarin zij gesteld is, waarom zou Keizer Napoleon III niet aan al de Mogendheden van Europa, groote, middelmatige en kleine, voorstellen deel te nemen aan een algemeen Congres dat geroepen zou zijn tot de gelijktijdige regeling der drie questien: de Oostersche, de Italiaansche, de Poolsche, — door middel van het onzijdig verklaren der zeeëngten, van de afschaffing der conscriptie, dien blankeslavenhandel, van de opheffing der tolregten, drie hervormingen, die al spoedig de eenheid van het muntstelsel, van het stelsel van maten en gewigten en van het belastingstelsel ten gevolge zouden hebben.

„In dit Congres, in waarheid Europeesch, zou elke Mogendheid zoovele stemmen moeten hebben als zij millioenen inwoners in Europa telt.

„Het Congres zou eene commissie benoemen, belast met in een enkel tractaat, den titel dragende van *Tractaat van* 1860, al de tractaten zamen te smelten, die op dit oogenblik in Europa van kracht zijn, ten einde de Mogendheden tot eenheid van beginselen terug te voeren en ze allen door een verdrag onder elkander te verbinden.

„Dit verdrag kon, ter bevordering der duidelijkheid, in twee deelen gesplitst worden, waarvan het eerste de algemeene bepalingen en het tweede de lokale bepalingen bevatte.

„De plaats, waar het Congres zich vereenigde, zou Konstantinopel kunnen zijn, opdat elk gevolmagtigde die er heen werd gezonden ver genoeg van zijn Land ware verwijderd om de kleine bijzondere belangen uit het oog te verliezen, de Middellandsche Zee, de Zwarte Zee en de Donaumonden voor oogen mogt hebben, zich diep doordrong van de voordeelen die verbonden zijn aan het onzijdig verklaren van alle zeeëngten, aan de onzijdigheid van alle zeeën, aan het doorgraven van alle landengten, aan de vrije vaart op alle rivieren, en opdat hij uit vrijen wil tot de erkentenis kwame dat de „tijd der veroveringen onherroepelijk voorbij zijnde," de territoriale politiek de kleine politiek, de politiek der scheidsmuren is; dat de groote politiek de maritime politiek is, de politiek van den algemeenen handel en van de broederschap der Volken."

De brochure die, zoo als ik reeds zeide, heden moest uitkomen, is gisteren bij den drukker in beslag genomen door den commissaris van politie Lanet, op bevel van den regter van instructie. Ziedaar ons voor goed en wel in de preventive censuur aangeland. De brochure wordt niet vervolgd omdat zij niet uitgegeven is geworden. Zij zal in de magazijnen van het ministerie van binnenlandsche zaken de exemplaren der brochures van den heer E. About en de Montalembert gezelschap gaan houden.

Het Journal des Débats zegt dezen morgen in twee regels: „Le Constitutionnel bevat heden twee artikelen tegen Engeland." Deze twee regels verraden een geheel politiek stelsel. De verhouding tusschen Frankrijk en Engeland is alles behalve bevredigend. Gisteren avond deelde la Patrie mede dat de onderhandelingen betreffende het Congres werden voortgezet. Aldus hebben zij nog niet tot eenig gevolg geleid. Onder anderen is de houding tusschen Frankrijk en Engeland, met het oog op den oorlog tusschen Spanje en Marokko en op de mogelijke uitbreiding en gevolgen daarvan, zeer gespannen.

In de hoogere kringen van Engeland ontveinst men het zich geenszins dat de Chinesche expeditie de eenige hinderpaal is tegen eene bespoedigde uitbarsting der vijandelijkheden. Dergelijke onbestemde gevoelens, welke wij reeds meer hebben kunnen waarnemen, bezitten meer gewigt dan men oppervlakkig denken zou.

De Congresquestie, die reeds sedert lang beslist had moeten zijn, is en blijft op de lange baan en het is wel niet noodig te zeggen aan welke zijde de hinderpalen ontstaan.

De tweede reeks van genoodigden te Compiègne keert heden naar Parijs terug en de derde, waaronder de aartsbisschop van Parijs en de bisschop van Amiens, vertrekt heden naar de Keizerlijke residentie, waar het Hof, naar men verneemt, tot den 5 december zal vertoeven.

Prins Napoleon is heden van Lyon naar Parijs teruggereisd. Morgen geeft hij een groot diner aan de Grootvorstin Maria van Rusland, waartoe ook verschillende ambassadeurs zijn uitgenoodigd.

— De heer Lubis, redacteur van het legitimistische blad l'Union, is heden alhier overleden. Sedert geruimen tijd was hij in de eerste rijen van de strijders der royalistische partij, maar had zich niettemin door zijn uitmuntend karakter persoonlijke vrienden verworven onder alle partijen. Hij schreef ook eene geschiedenis der restauratie, die in 1836 het licht zag.

— De Echo van Oran verzekert dat de ziekten onder de troepen in dat gedeelte van Algerië hebben opgehouden en hoe men ijverig bezig is met het aanleggen der wegen die naar de bergvlakte van Ain-Tattaisal voeren. Verder deelt dat dagblad bijzonderheden omtrent het schitterend gevecht mede dat in de verovering dier bergvlakte eindigde. De geheele berg was door den vijand verschanst, maar alle hinderpalen werden achtereenvolgend, tot op eene hoogte van 900 ellen, overwonnen. De generaal de Martimprey heeft de afgevaardigden der Mahias en van de stad Ouchda teruggezonden, zonder met hen te willen onderhandelen.

— De Moniteur deelt het volgend rapport van den vice-admiraal Rigault de Genouilly aan den Minister van marine mede, gedagteekend uit het kamp aan de rivier van Tourane, den 21 september laatstleden:

„De onderhandelingen met de Annamiten zijn den 7 september afgebroken, welk tijdstip ik tot het eindigen daarvan bepaald had, zonder dat zij tot eene uitkomst hadden kunnen leiden. Deze afbreking hergaf mij mijne vrijheid van handelen en naardien het van belang was de rust der door ons aan de rivier ingenomen stellingen vóór den aanvang van het regensaizoen te verzekeren, besloot ik de liniën op nieuw aan te vallen binnen welke de vijand zich sedert den 8 mei had teruggetrokken en zijne artillerie te vernielen. Deze aanval, door verkenningen voorbereid, welke de kommandant der genie Desroulé de Dupré met even veel kracht als beleid uitvoerde, had den 18 dezer plaats. Wij verlieten het kamp des morgens ten acht ure; de troepen rukten in drie kolonnes benevens eene reserve op. De linkerkolonne, onder bevel van den scheepskapitein Reynaud, bestond uit een detachement der genie, een detachement artillerie, landingskompagniën der divisie, en die van het Spaansche schip Sargo Juan. In het centrum marcheerden de Spaansche troepen, aangevoerd door den kolonel Langarote, en de reserve, uit drie kompagniën infanterie, onder het bevel van den bataillonschef Breschin zamengesteld. De regterkolonne, uit een detachement der genie, een detachement artillerie en zeven kompagniën marineinfanterie bestaande, werd door den luitenant-kolonel Reybaud aangevoerd.

„Bij het aanbreken van den dag bereikten de kolonnes de vijandelijke werken en vingen onder den kreet van Leve de Keizer! met de bestorming aan, onder een hevig kanon- ginzalis- en musketvuur. De vijand had de hinderpalen vermeerderd door dubbele grachten, friesche ruiters en wolfskuilen; maar niets vermogt de geestdrift onzer troepen te stuiten en de vijandelijke linien waren weldra ingenomen. De verdedigers sloegen op de vlugt en vielen onder de bajonetsteken of de kogels der karabijnen. Terwijl de regterkolonne de werken op de uiterste linkerzijde aantastte had zij een korps van twee- of drieduizend Annamiten in toom te houden, die buiten de linie manoeuvreerden. Het levendig geweervuur dat zich van dien kant hooren liet deed mij besluiten de reserve tot ondersteuning derwaarts te zenden, zijne kompagnien met de twee welke reeds in het vuur waren vereenigende, en later door twee Spaansche kompagnien ondersteund, dreef de kommandant Breschin het vijandelijk korps voor zich heen, zonder het met de bajonet te kunnen bereiken, zoo snel onttrok het zich aan het gevecht, en na een groot aantal manschappen gedood te hebben wierp hij het met zijne elefanten in de bosschen aan de andere zijde van den weg naar Hué terug.

„Gelijktijdig met den aanval der kolonnes viel de Fransch-Spaansche flottille, onder bevel van den kommandant Liscout, al de werken op den regteroever, welke ons bestrijden konden, aan, en vernielde de batterij op het eilandje dat in het midden der rivier ligt. Eene andere nuttige afleiding werd door de Laplace gemaakt, welks vuur den weg van Hué en de toegangen derwaarts schoon vaagde. Dit kanonvuur is het eenige dat dien dag werd aangewend, want de moeijelijkheden van het terrein hadden ons niet vergund een enkele berghouwitser mede te voeren.

„Zoodra men meester van de stellingen des vijands

as hield men zich met het vernielen van zijne rtillerie bezig. Zulks was den kapitein Lacour op-edragen, die ongeveer veertig vuurmonden deed pringen. Verscheiden dezer vuurmonden, te Hué egoten en eerst onlangs uit die hoofdstad ontvangen, rerden om de goede uitvoering en de keurige be-rerking geroemd. Nadat die stukken vernield waren rerd alles in brand gestoken en de aangevangen ernieling der werken voltooid. Ten één ure keerden e troepen in hun kamp terug. De togt had ons 10 ooden en 40 gekwetsten gekost. Ik heb u, mijnheer e minister, reeds de geestdrift en den ijver vermeld, oor allen, officieren, matrozen en soldaten, in het ervullen van hunnen pligt aan den dag gelegd. Even als altijd, heb ik niet anders dan te roemen ver de krachtige medewerking, mij door het Spaan-che korps en zijnen bevelhebber, den kolonel angarot, betoond."

KEULEN den 14 November.

De Prins van Oranje heeft zijn vertrek uit Berlijn aar Weimar een dag uitgesteld, om, ten gevolge ener uitnoodiging van den Prins Regent van Pruissen, eden aan eene groote jagtpartij te Letzlinger deel te emen, na den afloop van welken hij zich, door den Groothertog van Saksen-Weimar vergezeld, naar diens esidentiestad begeven zou. Laatstleden zaturdag gaf te Nederlandsche gezant te Berlijn, baron Schimmel-penninck van der Oije, een grooten maaltijd ter eere an den Prins.

—Sommigen te Berlijn achten het plan tot invoering an een Regentschap voor een tusschenspel, dat de aauwelijks aaneengehechte draden eener zamenwer-king der Vastelands Mogendheden met Engeland weder in verwarring dreigt te brengen. Mogt het, zegen zij, blijken dat het plan en zijne gevolgen op de officiële ondersteuning der Kabinetten van Turijn en Londen rekenen kan, zoo zou niet alleen het tot stand komen van een Congres, maar zelfs het behoud der wapenrust in Italië weder op losse schroeven kunnen gesteld worden, naardien Oostenrijk en Frankrijk het eens schijnen te zijn de opneming van Midden-Italië in Sardinië, onder welken vorm dan ook, niet geduldig te zullen aanzien. Welligt echter, meent men tevens, zou de instelling van een Regentschap minder aanstoot geven, bijaldien ook de Romagna niet in het plan begrepen ware.

— De Senaat van Bremen heeft, zegt men, aan het Berlijner Kabinet vormelijk de vraag gerigt of Pruissen bereid zou zijn bepaalde maatregelen tot bescherming der Duitsche scheepvaart, in geval van een oorlog tusschen Zeemogendheden, te nemen.

— Het is niet onopgemerkt gebleven dat de Senaat van Lubeck, bij de viering van het Schillersfeest, de driekleurige Duitsche vlag wederom tusschen de beide stads vlaggen van het raadhuis heeft doen uitsteken, welke vlag daar in 1848 onafgebroken wapperde, maar nu reeds sedert verscheiden jaren bij feestelijke ge-legenheden niet meer gebezigd werd.

— Het Journal de Saint Petersbourg, door zijne betrekkingen met het ministerie van buitenlandsche zaken in de gelegenheid om goed onderrigt te zijn, waarschuwt tegen de meerder of minder uitvoerige berigten, in Engelsche en Belgische dagbladen wegens de zamenkomst des Russischen Keizers met den Prins Regent van Pruissen te Breslau, opgenomen. Dat blad zelf verklaart niet in staat te zijn te zeggen wat er in al die vertellingen waars of louter verzonnen is, en voegt er den wensch bij dat deze zijne terughouding andere dagbladen tot gelijke voorzigtigheid in het verbreiden van valsche of onvolledige berigten mogt aansporen. Wanneer het geschikte tijdstip daarvoor gekomen is zullen de Mogendheden niet in gebreke blijven hunne inzigten en meeningen luide en openlijk te doen kennen.

Per Telegraaf.

PARIJS den 15 November.

In een artikel over het regentschap, heden in den Constitutionnel voorkomende, wordt gezegd, dat de aanneming van het regentschap door den Prins van Carignan tot eene interventie van Sardinië in Midden-Italië zou hebben geleid, in welk geval men ook de Napelsche troepen niet zou hebben kunnen beletten op Romeinsch grondgebied te treden.

(*Tweede depêche.*)

De keus van den heer Buoncompagni tot regent der provincien van Midden-Italië werd heden ter beurs gunstig beoordeeld. De beurs verkeerde in eene zeer vaste stemming. De 3 pct. Fransche fondsen waren tot 69.95 gezocht.

(*Derde depêche.*)

De Pays kondigt heden avond aan, dat de generaal de Montauban is benoemd tot opperbevelhebber der Chinesche expeditie.

De fondsen sloten heden ter beurs zeer vast; de 3 pcts. Fransche op 70.

MARSEILLE, den 15 November.

Tijdingen uit Konstantinopel van den 5 dezer melden, dat besloten is de civiele lijst met zes millioen te verminderen; ook de tractementen der voornaam-ste ambtenaren zullen eene vermindering ondergaan. Kabul-effendi was van Candia teruggekeerd; alle moeijelijkheden waren daar uit den weg geruimd. Saïd-pacha is tot Gouverneur Generaal van Widdin be-noemd. Al de redifs zijn ontslagen. De vertegen-woordiger van den Paus in Syrië is door de Kurden vermoord. De heer Bulwer was den 5 dezer te Smyrna aangekomen en begaf zich naar Salonica.

Volgens berigten uit Athene verlangen de bescher-mende Mogendheden, dat de Grieksche Regering 900,000 francs beschikbaar zal stellen ten behoeve harer schuldeischers.

HAMBURG den 15 November.

De gisteren plaats gehad hebbende verkiezingen voor de vergadering der burgers zijn over het algemeen ten gunste der liberalen en ten nadeele der conserva-tiven uitgevallen.

BERN den 14 November.

De uitwisseling der ratificatien van het vredes-ver-drag moet den 21 dezer nog plaats hebben. Dewijl een gevolmagtigde van elke Natie voldoende is om daartoe over te gaan, zal te Zurich slechts één Fransche gevolmagtigde, één Oostenrijksche en één Sardinische blijven. Voor de Fransche Regering zal de heer de Banneville met deze taak belast blijven, terwijl de heer de Bourqueney naar Frankrijk terugkeert. Men denkt, dat de eerste gevolmagtigden van Oostenrijk en Piemont te Zurich zullen blijven.

TURIJN den 14 November.

Het officiële dagblad van Piemont deelt mede, dat de Prins van Carignan gisteren avond ten negen ure audientie heeft verleend aan de ridders Minghetti en Perrizzi, die naar Turijn waren gekomen om hem te verzoeken dat hij het Regentschap zou aanvaarden, hetwelk hem was opgedragen door de Vergaderingen van Parma, Modena, Romagna en Toskane.

De Prins antwoordde hierop nagenoeg in deze bewoordingen:

„Ik ben diep getroffen en betuig mijnen dank aan de Vergaderingen der provincien van Midden-Italië, welke mij een zoo groot blijk van vertrouwen geschonken hebben: ik schrijf zulks meer toe aan hunne gehechtheid aan den Koning en aan de niet alleen liberale maar ook nationale gevoelens welke zij belijden, dan aan mijne verdiensten.

„Maar ik schrijf hunnen stap ook toe aan de ordelievende en monarchale denkbeelden waarmede zij bezield zijn.

„De raadgevingen der Mogendheden, redenen van staatkundige welvoegelijkheid, bij het ophanden zijn van een Congres, verhinderen mij, tot mijn innig leedwezen, mij naar de provincien van Midden-Italië te begeven, om daar het mandaat uit te oefenen dat zij mij willen toevertrouwen.

„Mijne terugtrekking en het offer dat ik breng zul-len het gemeenschappelijk Vaderland meer van nut zijn.

„Ik heb echter gemeend eene daad van groot belang voor Midden-Italië te verrigten, door het den kommandeur Buoncompagni aan te wijzen om het Regentschap op zich te nemen der provincien van dat gedeelte van het Schiereiland.

„Brengt mijnen dank aan de bevolkingen over; zegt haar dat haar gedrag de sympathie van Europa verdient, dat zij steeds op den Koning kunnen rekenen, die hare wenschen wil schragen en die hen niet zal verlaten, welke met zooveel gelatenheid hun lot aan zijne loijauteit toevertrouwen."

Overeenkomstig het door den Prins van Carignan uitgedrukt verlangen heeft de heer Buoncompagni de functien van Regent aangenomen; hij vertrekt onmiddellijk naar Midden-Italië.

VENETIE den 14 November.

Men verzekert, dat de Minister van finantien de betaling in het buitenland heeft toegestaan van de coupons der nieuwe Oostenrijksche leening.

TRIEST den 14 November.

De stoomboot Bombay, aan de Maatschappij van Lloyd toebehoorende, is den 9 dezer op zee, op de reis van Konstantinopel naar Triest, verongelukt. De zich aan boord bevindende passagiers, specie en brieven zijn gered. Verscheiden stoomschepen zijn vertrokken om hulp te bieden.

LONDEN den 15 November.

KOFFIJ vast. Plant. Ceylon 64/6 a 67/6. — THEE gedrukt. — SUIKER gevraagd. — RIJST. Bengaal 8/6 a 11/1, Madras 9/, Rangoon 7/. — METALEN. IJzer 52/6. — OLIEN. Lijn- 27.6, Raap- 36 en Palm- 47. — TALK 59, Jan./Maart 57.6.

LIVERPOOL den 15 November.

KATOEN. Tot vorige prijzen werden heden 5000 balen afgedaan.

BERLIJN den 15 November.

ROGGE per Nov./Dec. 46 th., per Voorjaar 45¾ th. — OLIE per Nov./Dec. 10¹⁹/₂₄, per Voorjaar 11⁷/₂₄.

ANTWERPEN den 15 November.

KOFFIJ prijshoudend. — SUIKER vast. — GRANEN. Tarwe ƒ 13 en Rogge ƒ 8⅜.

MADRID den 14 November.

Spanje 1¾ pc. 33.75; dito 3 pc. 43.85.

PARIJS den 15 November.

Frankrijk 3 pc. 69.90 a 70; dito 4½ pc. 95.40. Cred. Mob. 780. Spanje 1¾ pc. 32⅞; dito 3 pc. 43.

LONDEN den 15 November.

De 3 pc. Geconsolid. 96 a 96¼. Rusland 4½ pc. 99¼. Spanje 1¾ pc. 33 a 33⅛; dito Buitenl. 3 pc. 44½ a 45. Mexico 3 pc. 22¼ a ⅜; dito 3 pc. 70⅛. Venezuela 4½ pc. 28 a ½; dito Uitgest. 14¼ a ¾. Holland 4 pc. 99¾; dito 2½ pc. 65½. Illinois Shares 58 a 59.

ANTWERPEN den 15 November.

Spanje 1¾ pc. 31⅞; dito Binnenl. 3 pc. 42⅜. Metalliek 5 pc. 56⅝; dito Nation. 5 pc. 60½.

FRANKFORT den 15 November.

Metalliek 5 pc. 54¾; dito Nationale 5 pc. 59⅜. Spanje 1¾ pc. 32¼; dito 3 pc. 42⅛.

BINNENLAND.

'sGRAVENHAGE den 15 November.

Een gisteren alhier uit Stuttgart ontvangen berigt meldt dat Z. K. H. Prins Alexander van zijne jongste ongesteldheid is hersteld. H. M. de Koningin zou met den jeugdigen Prins in het laatst der maand alhier zijn teruggekeerd.

— In de zitting van den Gemeenteraad van heden is o. a. ingekomen een nader adres van den heer C. Soetens, houdende verzoek om concessie voor den aanleg eener railroute door het midden van den ouden Scheveningschen weg tot aan de bewaarschool te Scheveningen en van daar naar het gemeente-badhuis. — Op voorstel van den heer Eyssell is besloten 1°, dat de vleeschhal met 1 januarij e. k. niet meer noodig is tot de openbare dienst; 2°, het gebouw der tegen-woordige hal, zoodra doenlijk, in het openbaar te verhuren.

— Het hotel, vroeger bewoond door Gijsbert Karel van Hogendorp en later door den Minister van Staat wijlen J. C. Baud, is gisteren avond in publieke ver-koop opgehouden voor de som van ƒ 50,000; ook het Bad-Hotel van den heer Maas te Scheveningen is opgehouden voor de som van ƒ 67,500.

— Men verneemt dat beroepen zijn tot predikanten bij de Hervormde gemeente: te Scheveningen ds. D. Gildemeester, pred. te Elburg, en te Loosduinen ds. P. A. van Toorenenberg, pred. te Barneveld.

ROTTERDAM den 15 November.

In de zitting der Tweede Kamer van heden heeft de heer Minister van Oorlog beschouwingen geleverd over de belangen van ons defensie-wezen met het oog, zoowel op de door de Regering voorgedragen spoorweglijnen, als op de door velen zoo zeer verlangde lijn van Utrecht naar 's Bosch. Wij geven van deze, uitsluitend technische rede een overzigt in ons Bijblad en bepalen ons hier tot de mededeeling der conclusie, welke hierop nederkomt dat de lijn van Utrecht-'s Bosch slechts in de eerste periode van defensie zou kunnen nuttig zijn; terwijl de door de Regering voor-gedragen lijnen ons tot in de laatste periode voordeel zouden kunnen aanbrengen. Bij deze gelegenheid heeft de Minister tevens verklaard, geen voorstander te zijn van het zoogenaamde geconcentreerde defensiestelsel, dat hij verderfelijk acht, zijnde het zijn heilige voornemen om binnen zeer weinige jaren, indien hem de middelen daartoe zouden worden geschonken, aan het Vaderland een in behoorlijk verband staand defensie-stelsel te leveren, waarachter de ingezetenen zich veilig zullen kunnen achten.

Daarna zijn de replieken gekomen. In de eerste plaats heeft de heer *van Hall* het woord gevoerd, en op nieuw, daarbij stellingen van de Ministers, gisteren ontwikkeld, bestrijdende, de hoofdpunten behandeld, mede in zijne eerste rede tegen de wetsvoordragt aangevoerd.

Daarna hebben nog twee sprekers de wetsvoordragt bestreden. De eerste, de heer *van Hoëvell*, uit het oogpunt van de belangen der nijverheid; de tweede, de heer *Elout*, èn omdat de voorgestelde lijnen over het algemeen niet zouden bevredigen, èn uithoofde van finantiële bezwaren. De heer *Hengst* daarentegen verklaarde dat de verdediging door de Ministers op gisteren bij hem de ondergeschikte bezwaren had op-geheven, die hij aanvankelijk tegen de voordragt had, en dat hij derhalve zijne stem daaraan geven zou.

Morgen voortzetting; alsdan is de heer Wintgens voor de tweede maal aan het woord.

Heden avond omstreeks half tien ure is alhier brand ontstaan in de kuiperij van den heer G. A. P. Janssens, aan het Plein bij de gewezen Binnenweg-schepoort. Door de spoedig aangebragte hulp was de brand weldra gebluscht. Slechts ééne spuit heeft gewerkt.

Bij Zr. Ms. besluit is aan J. C. van der Wolff Cour-rech vergund zijne standplaats als notaris over te brengen van de gemeente Edam naar de gemeente Purmerende, zijnde hem tevens verleend eervol ont-slag als plaatsvervangend kantonregter te Edam.

Bij Zr. Ms. besluit is de heer William Ebbs erkend als consul van Hannover te Batavia.

Gisteren avond is door den algemeenen kerkeraad der Nederd. Herv. gemeente te Amsterdam uit het reeds vermelde twaalftal het volgende zestal van predikanten gevormd: dd. K. F. Ternooy Apèl, te Delft; H. P. Berlage, theol. dr., te Zalt-Bommel; W. Francken Az., te Rotterdam; J. Hooykaas Her-derschee, te Nijmegen; J. J. L. ten Kate, te Mid-delburg, en A. van Toorenenbergen, te Purmerend.

— Ll. zaturdag heeft de generaal-majoor der genie Gey van Pituis de werken van Hellevoetsluis in oogenschouw genomen. Men spreekt van eene aan-zienlijke uitbreiding daarvan.

— Sedert den 5 dezer zijn te Leyden geen personen, als door de cholera aangetast, opgegeven, hersteld 3, overleden 1; onder behandeling gebleven 2 personen. In het ziekenhuis in de Lakenhal bevindt zich één zieke.

— In de ll. donderdag gehouden zitting van den Gemeenteraad van Utrecht werd o. a. kennis gegeven van eene testamentaire beschikking, genomen door mevrouw de wed. van Doorn, geb. Amersfoordt, waarbij aan de algemeene armen dier stad de aanzienlijke som van ƒ 30,000 is gelegateerd. Bij een geleidend schrijven van den executeur-testamentair werd de meening uitgedrukt dat de bedoeling der testatrice zou geweest zijn, dat de gelegateerde gelden ten voordeele van het krankzinnigengesticht aldaar zouden worden aan-gewend. Deze zaak zal later een punt van behandeling uitmaken.

— De Provinciale Staten van Noordbrabant hebben eene jaarlijksche toelage van ƒ 3000 goedgekeurd voor het herstellen van het uiterlijke van de kathedraal van 's Bosch. Men hoopt dat ook de stad en Rege-ring voor hetzelfde doeleinde gelden zullen willen verleenen. Het kerkbestuur van St. Jan en de Aarts-bisschop van Utrecht hebben er ook gelden voor toegekend.

— De heeren Gebr. Donkers, beeldhouwers en architecten te 's Hertogenbosch, hebben een nieuw kunststuk vervaardigd, namelijk eene in ouden cal-ligrafischen stijl gecomponeerde lijst van de zang-vereeniging Phileutonia te Helmond. Het geheel, dat even veel smaak als kunst verraadt, is zamen-gevat in eene keurig bewerkte lijst van à jour orna-mentwerk, volkomen met dat van de middeleeuwen overeenstemmende. Tevens is door hen vervaardigd een volbouwden platten grond van de St. Janskerk aldaar, met het concept van den opstand der façade, bestaande uit twee trotsche en prachtige torens, over-eenkomstig met den trant van het voorste gedeelte der kerk. De platte grond, welke tegenwoordig een onaangenaam aanzien heeft door zijne kortheid, heeft, dank de studie der bekroonden van de prijsvraag, daardoor een schoon aanzien en beteren kruisvorm verkregen. De façade kan door haar indrukwekkend voorkomen vrij met de bestaande wedijveren.

— De laatste prijzen der volgende levensmiddelen te Waalwijk waren: 1 Ned. mud tarwe ƒ 7 a ƒ 8.50; 1 mud rogge ƒ 7 a ƒ 7.25; 2 pond roggebrood 16½ cent; 1 pond boter 80 a 90 cent; 1 pond vleesch 55 cent; 1 pond spek 60 cent, en 1 mud aardappelen ƒ 2.50 a ƒ 3.

— Uit Maastricht wordt het overlijden gemeld van mgr. H. J. Omen, groot-vicaris van het hertogdom Limburg, kamerheer van Z. H. den Paus, prevoost van het Kanonische kapittel der cathedraal en pre-sident van het seminarium te Roermond.

— Dezer dagen had te Heer, prov. Limburg, een verschrikkelijk voorval plaats. Een man en vrouw, slechts sedert twee jaren gehuwd, leefden in gedurige onmin. Dezer dagen kwam de man zeer beschonken te huis en viel op zijne vrouw aan, die sedert twee dagen in het kraambed lag, rukte haar bij de haren daaruit en mishandelde de ongelukkige zoodanig dat de buren op haar geschreeuw haar vader en broeder te hulp riepen. Doch nu nam de woesteling een mes en stak naar den ouden man, dien hij gelukkig miste; thans wierp hij zich op zijn zwager, die een diepen steek in de zijde ontving en nederviel. Door de zorg van den burgemeester is de dader gevangen naar het huis van arrest te Maastricht overgebragt; de gewonde verkeerde in zeer gevaarlijken toestand.

— Dezer dagen kregen twee personen uit Zuilichem, welke te Zalt-Bommel de weekmarkt hadden bezocht, huiswaarts gaande twist, welke zoo hoog liep, dat de een een mes greep en daarmede den anderen in het onderlijf zulk een steek toebragt, dat hij korte oogenblikken daarna den geest gaf. De dader was een oom van den verslagene. Overmatig gebruik van sterken drank moet als oorzaak van deze onmensche-lijke daad worden opgegeven. De schuldige schijnt zich naar Tiel te hebben begeven, om zich vrijwillig in handen der justitie te stellen.

— De gezondheidstoestand te Nijmegen is thans weder op den gewonen gunstig bekenden voet. De epidemie, die zoo hevig onder de kinderen heeft ge-woed, is geheel opgehouden en de cholera, die voor eenige weken eenige slagtoffers geëischt had, heeft zich na dien tijd niet meer vertoond.

— Door een advokaat te Arnhem werd onlangs eene klagt wegens hoon of beleediging tegen een zijner ambtgenooten ingediend, op grond van een artikel in het Weekblad van het Regt. Men verneemt thans dat de officier van justitie bij de Regtbank aldaar geene termen heeft gevonden om aan die klagte gevolg te geven.

— Terwijl men in het onzekere verkeert of nog eenmaal de Veluwe door een spoorweg zal doorsne-den worden, wordt inmiddels niets verzuimd wat strekken kan om de communicatien in dat district te verbeteren. Door Z. M., particulieren en gemeente-besturen wordt gewedijverd in het aanleggen van grindwegen. De weg op Harderwijk is dezer dagen voltooid, en voor het publiek opengesteld; terwijl het gedeelte tusschen Elspeet en Harderwijk reeds in zulk een voldoenden toestand verkeert, dat eerlang met de tolheffing zal worden aangevangen. De grindweg van de Woeste Hoeve naar de Gietelsche brouwerij, die, hoewel voltooid, nog niet berijdbaar was, wordt thans verbeterd. Het leggen van den ontworpen straatweg van Renswoude over Barneveld, Voorthuyzen en Putten naar de Zuiderzee, is aangenomen door J. Arentz voor ƒ 129,000. Ook te Apeldoorn is de verbetering der wegen een punt van aanhoudende zorg van het gemeentebestuur.

— In de ll. donderdag gehouden zitting der Pro-vinciale Staten van Friesland is het namens den heer mr. Banck te 's Hage gedaan verzoek tot het verleenen eener provinciale subsidie voor de bedijking van het eiland Schiermonnikoog afgewezen.

— Te Leeuwarden is eene uitnoodiging gerigt aan de voormalige hoofd- en andere officieren der vijf bataillons Friesche schutterij, welke gedurende 1830 tot 1834 in het leger hebben gediend, om op 6 decem-ber e. k. den geboortedag van wijlen Koning Willem II, ter herinnering aan de dagen des gevaars eene bijeenkomst aldaar te houden.

— Het Provinciaal Geregtshof van Friesland heeft ll. zaturdag Ype Baukes de Graaf, overeenkomstig het requisitoir van het O. M., schuldig verklaard aan moord of moedwilligen doodslag gepleegd met voor-bedachte rade en met geleider lage, na reeds te voren tot criminele straffen te zijn veroordeeld geweest, en hem te dier zake veroordeeld tot de straffe des doods, uit te voeren binnen Leeuwarden. Na het uitspreken van het zeer gemotiveerde arrest hield de president, jhr. mr. H. M. Speelman Wobma, eene treffende toespraak tot den veroordeelde. Naar het scheen bleven de woorden zonder veel indruk op den veroordeelde, die ook gedurende de debatten groote verstoktheid aan den dag gelegd had.

— Bij den Gemeenteraad van Groningen is ont-vangen eene missive van den Minister van Oorlog, geleidende een Koninklijk besluit tot ontheffing der gemeente Groningen van de verpligting tot onder-houd der kazerne-gebouwen. Alsnu is door den Raad besloten om het toezigt van de bedoelde gebouwen over te dragen aan den eerst aanwezenden ingenieur.

— Ll. zaturdag is, na afgelegd examen en het ver-dedigen van verloskundige stellingen, tot doctor in de vroedkunde aan de Groningsche Hoogeschool be-vorderd de heer H. D. Nanninga, med. doctor te Veendam.

— Door den heer W. A. Bakker, jager te Gasselter-Nyeveen, is een jonge arend geschoten, die bij de zes voet vlugt had.

— Volgens berigt van de Pruissische postadminis-tratie, zal de dienst der pakketboot tusschen Stettin en Stockholm na den 15 dezer voor het tegenwoor-dige saizoen gestaakt worden. De boot, welke den 1 dezer van Stockholm was vertrokken, heeft schip-breuk geleden en de brievenmaal is verloren gegaan, doch de passagiers zijn gered. De pakketboot van Ystadt naar Stralsund vaart voor het laatst den 29sten november en die van Stralsund naar Ystadt den 1 december aanstaande.

— De dienst der Britsche pakketbooten tusschen Engeland en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, van Liverpool elke week, doch beurtelings op New-York of op Boston varende, heeft deze wijziging ondergaan, dat, wanneer de boot op Boston vaart, de brieven eerst des zaturdags in plaats van reeds den vorigen dag uit Londen behoeven te vertrekken. Met de uitvoering van de dienst op die wijze is den 4den dezer een begin gemaakt, blijvende het ver-trek om de andere week, wanneer de boot op New-York vaart, zoo als op den 11den dezer het geval was, op vrijdag bepaald. De uiterste termijn voor de verzending van brieven uit dit Rijk met de be-doelde pakketbooten valt alzoo in op woensdag of donderdag van elke week.

Het schijnt overigens niet overtollig hierbij aan te merken dat er, behalve met de zoo even gemelde Britsche pakketbooten over Liverpool, nog eene tweede gelegenheid tot verzending elke week door middel der Noord-Amerikaansche pakketbooten van Sout-hampton op New-York bestaat. De dienst dezer booten is in dier voege ingerigt dat van de vier reizen de dag van vertrek uit Londen eenmaal op dingsdag en de drie overige keeren op woensdag invalt. De verzending der brieven voor deze booten bestemd behoort dus van hier, in het eene geval uiterlijk des zondags en in het andere des maandags te geschieden.

— De Belgische dagbladen behelzen het berigt dat de heer Prudens van Duyse, archivaris der stad Gend, hoogleeraar in de geschiedenis aan de Koninklijke Akademie aldaar, corresponderend lid der Koninklijke Belgische Akademie en medelid van een aantal binnen-en buitenlandsche maatschappijen en genootschappen, ridder der Leopolds-orde enz., laatstleden zaturdag in genoemde stad is overleden.

Niet alleen bekleedde Prudens van Duyse eene voorname plaats onder de Belgische letterkundigen, maar hij was ook een dergenen die het meest hebben toegebragt tot de verbroedering en wederzijdsche kennismaking der geletterden van Noord- en Zuid-Nederland. Op de Congressen, tot dat doel van het jaar 1849 tot 1857 beurtelings in België en Nederland gehouden, was hij een der werkzaamste leden, en de handelingen dier bijeenkomsten bevatten menige belangrijke bijdrage van zijne hand. In de kennis der Hollandsche litteratuur was hij zeer bedreven, tot een bewijs waarvan kan verstrekken zijne bij het voormalig Koninklijk Instituut bekroonde verhan-deling *over den Nederlandschen versbouw*, in 1854 te 's Hage in 2 deelen verschenen. België bezit dichters en letterkundigen, die Prudens van Duyse in hooge vlugt en geleerdheid overtreffen; doch het bezit er geen die het van hem won in de warme zucht, om de gemeenschappelijke belangen van Nederland op letterkundig gebied voor te staan. Bovenal waren in hem aantrekkelijk eene rondheid en opgeruimd-heid van aard, die hem elken kring deden veraan-genamen. Daartoe strekte mede niet weinig zijn improviserend talent, dat echter aanmerkelijk minder omvang en gehalte had, dan dat van onzen voor-treffelijken Willem de Clercq.

Ingezonden Stukken.

Mijnheer de Redacteur! Ik houd er veel van eere te geven wien eere toekomt, doe mij daarom het genoegen de volgende regels eens in uw blad op te nemen.

Toen in de maand april des vorigen jaars hier te Rotterdam een lid voor de Tweede Kamer moest worden verkozen, werd door de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* beweerd, dat geene betere keuze kon worden gedaan dan mr. *Olivier*. Sedert zoo vele jaren bleven de be-langrijke zaken onafgedaan, wenschte men dus afdoening van reeds al te lang onafgedane zaken, men moest den heer *Olivier* kiezen en geen ander.

Die taal van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* trof mij. Voorstander als ik ben van zaken af te doen, stemde ik voor den heer *Olivier*.

En, mijnheer de Redacteur, nu bekruipt mij de vrees dat diezelfde heer *Olivier*, die voorstander van de zaken af te doen, welligt de oorzaak zal zijn dat wij nog geen spoorwegen krijgen.

Een vriend van mij te 's Hage schrijft mij namelijk, dat het bij de stemming over de spoorwegwet van ééne enkele stem af kan hangen. Hadden wij dus in plaats van den heer *Olivier* een volksvertegenwoordiger die het ware be-lang des Lands in deze inzag, dan zou deze vóór de aanhangige spoorwegwet stemmen, terwijl de heer *Olivier* tegen die wet zijne stem zal uitbrengen.

Slecht te rijmen is ook nu wat de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* in april 1858 tot aanbeveling van den heer *Olivier* bijbragt met hetgene voorkomt in een ingezonden stuk in die zelfde Courant van ll. maandag.

voortaan zal ik wat voorzigtiger zijn met de aanbevelingen van kandidaten voor de verkiezingen door de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*. Welligt zijn er meer die even als ik aan de wekstem der *N. R. C.* in april 1858 gehoor hebben verleend, doe mij daarom het genoegen en neem mijn schrijven in uw blad op.

Rotterdam
15 November 1859.

Met achting noem ik mij
EEN KIEZER.

240ste Staats-Loterij.

2de Klasse, 2de Lijst.

Trekking op 15 November.

GETROKKEN PRIJZEN.

Prijs van *f*	2000:	N°. 18019
„ „ -	1500:	„ 4977
„ „ -	1000:	„ 4235 6054
„ „ -	400:	„ 10423 11223 12665
„ „ -	200:	„ 555 10114
„ „ -	100:	„ 1784 5540 6576 12437 13735 14774

Prijzen van *f* 30:

56	2686	5277	7362	9719	12832	15351	17708
87	2703	5283	7376	9726	12889	15381	17719
159	2722	5300	7415	9728	12953	15411	17745
162	2882	5344	7418	9736	12964	15412	17845
227	2971	5354	7480	9759	13016	15418	17919
258	2999	5452	7509	9775	13018	15518	18022
264	3048	5465	7544	9776	13074	15621	18112
266	3104	5466	7554	9898	13146	15703	18150
284	3157	5504	7587	9925	13155	15726	18169
304	3203	5509	7591	9959	13213	15731	18189
349	3207	5510	7599	9995	13227	15770	18238
352	3213	5702	7615	10085	13361	15840	18251
369	3234	5768	7621	10087	13372	15865	18256
404	3269	5788	7638	10096	13374	15924	18313
500	3349	5797	7649	10125	13404	16017	18361
530	3399	5825	7699	10138	13413	16077	18383
536	3431	5881	7703	10175	13423	16081	18419
539	3559	5957	7752	10321	13526	16092	18463
568	3682	5965	7781	10434	13625	16119	18508
654	3765	5974	7788	10446	13789	16129	18524
727	3917	5998	7790	10464	13866	16143	18564
915	3933	6007	7814	10602	13907	16144	18594
922	3961	6017	7861	10745	13927	16164	18599
970	4056	6026	8040	10784	13938	16178	18638
982	4121	6152	8072	10943	13954	16239	18667
999	4122	6222	8117	10969	14089	16241	18760
1149	4175	6258	8131	11042	14092	16254	18857
1169	4210	6259	8134	11066	14114	16275	18889
1232	4241	6280	8150	11115	14115	16429	18946
1260	4290	6352	8158	11191	14189	16449	18964
1267	4313	6420	8221	11256	14193	16480	18987
1285	4473	6440	8250	11302	14275	16498	19007
1297	4509	6451	8339	11347	14291	16527	19040
1303	4551	6454	8340	11409	14337	16535	19053
1320	4569	6685	8420	11501	14343	16556	19125
1344	4570	6731	8450	11546	14398	16752	19194
1368	4578	6742	8636	11636	14465	16798	19199
1454	4603	6755	8686	11647	14501	16845	19236
1589	4618	6764	8687	11674	14636	16872	19238
1591	4669	6810	8724	11686	14653	17035	19319
1620	4768	6855	8860	11798	14749	17079	19430
1740	4778	6934	8885	11836	14755	17105	19507
1773	4796	6953	8944	11846	14772	17110	19548
1801	4836	6971	8990	11863	14775	17142	19580
1821	4900	7025	8996	11879	14786	17210	19600
1841	4964	7052	9059	11916	14820	17217	19639
1871	5008	7055	9065	12067	14824	17239	19704
1906	5053	7060	9079	12111	14847	17249	19724
1983	5084	7063	9116	12150	14861	17318	19736
1984	5086	7086	9143	12182	14941	17332	19799
2081	5092	7153	9262	12218	14952	17341	19811
2201	5097	7157	9402	12239	14979	17440	19886
2202	5109	7187	9473	12341	14998	17486	19903
2229	5124	7247	9516	12457	15006	17567	19932
2280	5189	7256	9596	12485	15137	17617	19943
2325	5200	7317	9602	12734	15147	17629	19979
2424	5238	7322	9665	12758	15307	17701	19980
2479	5240	7342	9701				

Burgerlijke Stand.

ROTTERDAM den 15 November.

OVERLEDEN: M. J. van Beek, d., 1 m. — S. Cornelis, wed. J. D. de Herder, 83 j. — A. J. Emons, z., 3 m. — M. de Jong, d., 2 m. — C. van Holst Pellekaan, z., 3 m. — B. E. Kevenaar, d., 8 m. — P. van der Steen, z., 9 d. — G. van Gelderen, man van E. van der Graaf, 35 j. — A. van Waning, z., 1 m. — H. W. C. Meijer, d., 2 j. — A. de Vries, z., 2 j.

BEVALLEN: M. van Dalen, geb. Joukers, d. — P. Vink, geb. Ritman, z. — C. Ouwerkerk, geb. van Erp, z. — J. P. Thiel, geb. Kern, d. — H. C. van Rosendaal, geb. Backers, d. — J. Kalkman, geb. van Helden, z. — C. van Weert, geb. Willemse, z. — J. van Rooijen, geb. Blom Batelaar, d. — H. Zuur, geb. Kraus, d. — J. Schultz, geb. Mulder, z. — H. Labrée, geb. Kok, d. — C. Campbell, geb. Dullaart, z. — E. Kieboom, geb. Geene, z. — N. de Best, geb. Voorrips, z. — M. J. Duyber, geb. Rinnooy, z. — C. van Hattem, geb. Hoos, z. — L. de Jong, geb. Gaanderesen, d. — J. M. G. van Eck, geb. Stelscijmer, z. — M. J. C. Laurillard, geb. Chastel, d. — A. Humting, geb. Snettelaar Snikkers, z. — M. van Marrelo, geb. Derek, z. — J. Nieuwenhout, geb. de Groot, z. — G. Evelaar, geb. van Beek, d. — C. de Jong, geb. Plokker, z. — H. Wijmans, geb. Appels, z. — J. H. van der Hoop, geb. Rowel, d. — C. de Jong, geb. Respino, z.

Beurstijdingen.

AMSTERDAM den 15 November.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl....	Werk. Schuld 2½ pCt.	63 3/8	63 9/16	63 1/2
„	dito dito 3 „	75 9/16	75 5/8	
„	dito dito 4 „	97 1/8	97 1/4	
„	Amort-Synd...3½ „			
„	Handel-Maats. 4½ „	125 5/8	126	125 3/4
„	O. I. Leening 4 „			
„	Leen. Holl. Sp. „			
„	Rijn-Spoorw...4½ „			
„	Maats. v. Weld. 4 „			
België,...	Cert. *Rothsch.* 2½ „	51 3/4		
Frankrijk,	Certificaten....3 „			
Spanje,..	Buitenlands...1½ „	32 1/8	32 3/16	
„	dito 3 „	43 1/8	43 1/4	
„	Binn. a *f* 6000 3 „	41 11/16	41 7/8	41 11/16
„	Amort. Schuld.........	11		
„	Bew. v. Coup..........			
Portugal,	Oblig. ....3 pCt.	43 1/4	43 3/8	43 1/4
„	dito 1856/57..3 „	41 13/16	41 7/8	
„	dito Uitgest...			
Rusland,	Obl. *Hope en C.* 5 „	103 1/2	103 5/8	
„	dito 1828/29..5 „	101 7/8		
„	Cert. 1831/33..5 „	84 7/8		
„	dito 1840......4 „	80 7/16	80 1/2	
„	dito *Stieglitz*..4 „	80 1/4		
„	dito d.° Nieuwe 5 „	89 5/8	89 7/8	89 3/4
„	dito d.° 1855 N. 5 „	99 5/8	99 3/4	99 11/16
„	dito te Londen 4½ „			
„	dito v. Assign. 6 „	62		
„	Inschr. dito ...6 „			
Polen,....	Aand. 1835..........*f*	157 1/4		
„	Obligatien......4 pCt.	77 7/8		
Pruissen,	Oblig..........5 „	101 1/2		
„	Aand.......3½ „	201	202	
Oostenr.,	Obl. *Goll en C.* 5 „			
„	dito dito 4 „			
„	dito Met. Oude 5 „	53 5/8	53 13/16	53 13/16
„	dito N. te Ams. 5 „	73 1/4	73 3/8	
„	dito Nat. Met. 5 „	57 7/16	57 5/8	57 9/16
„	dito Metall.....2½ „	28 11/16		
„	Wen. Ad. fl 250 4 „	264		
Brazilië,	1824, £ 100, 5 „	99 7/16		
Equador,	£ 100..........1 „	14 5/16	14 7/8	
Venez.....	Obligatien......3 „	26 5/16	26 7/16	26 7/16
„	Uitgestelde ....1½ „	13 3/4		
Grenada,	Obligatien......3½ „	14 11/16	14 3/4	
„	Uitgestelde			
Mexico...	Obligatien......3 „	20 5/8	20 11/16	
Illinois,	.......................7 „	79 1/4		

Rusland, Cert. bij Stieglitz, N. 4 pc., 79 5/8; dito 1859, 3 pc., 63 3/4, 1 3/16, 1 3/16; dito Spoorw. Actien, volgef., 5 pc., 219 1/2, 220 3/4, 219 3/4. Fr.-Oostenr. Spw. Oblig. bij Hope, 3 pc., *f* 123. Beijeren, Spoorw. Aand. 51.

Beleening 3 pc., Prolongatie 3 1/2 pc., Disconto 3 pc.

Binnenl. fondsen flaauw. De huidige liquidatie in de Aand. Handel-Maatschappij was niet levendig, dewijl daarin gedurende de twee laatste maanden niet veel is omgegaan; de passage-koers werd op 125 3/4 gesteld en de volgende liquidatie op 16 jan. 1860 bepaald; voor prolongatie besteedde men 1/4 en 3/8 pct. en op de volgende recontre 126 en 126 1/4.

Van buitenl. Oostenrijksche iets beter en Amerik. flaauw.

Laatste prijzen ten 5 ure: Holland, 2 1/2 pc., 63 1/2. Spanje, 1 3/4 pc., 32 1/8, 3/16; dito Binnenl. 3 pc., 41 11/16. Oostenrijk, Metall., 5 pc., 53 13/16; id. Nat., 5 pc., 57 1/2, 9/16.

ROTTERDAM den 15 November.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl....	Werk. Schuld 2½ pCt.	63 3/8		
„	dito dito 3 „	75 11/16		
„	dito dito 4 „	97 3/8		
Spanje,..	Obl. 3 pCt. nu 1½ „	32 1/16		
„	Binnenl. a 6 m. 3 „	41 5/8	41 3/4	41 5/8
Portugal,	Obl. 1856/7/9. 3 „	41 15/16		
Rusland,	bij Stiegl. 1854 5 „	89 7/8		
„	dito dito 1855 5 „	99 11/16	99 3/4	99 11/16
„	Certificaten... 6 „	62 3/8		
„	Spoorw. Aand. *f*	220 1/4		
Pruissen,	Aand. 1854...3½ „	202		
Oostenr.,	Obl. in Metal. 2½ „	28 1/2		
„	dito dito ....5 „	53 1/4	53 3/8	53 3/8
„	dito N. te Ams. 5 „	72 3/4	72 7/8	72 7/8
„	dito Nat. Met. 5 „	57 1/8	57 1/4	57 1/4

De beurs leverde heden geen noemenswaardig prijsverschil bij gisteren op, terwijl de handel alleen in Spaansche en Oostenrijksche fondsen van eenige levendigheid getuigde.

Het Commité der Effectenhandelaren,
H. A. MARCELIS, Secretaris.

Laatste prijzen ten 3 ure: Nederl. Werkel. Schuld, 4 pc., 97 3/8. Spanje, binnenl., 3 pc., 41 9/16, 41 11/16, 41 5/8. Oostenrijk, Metalliek, 2 1/2 pc., 28 5/8; dito Nationale, 5 pc., 57 1/4, 57 1/2, 57 1/2. Rusland 1855, 5 pc., 99 5/8. Venez., 3 pc., 26 1/2.

Officiële Wisselkoersen.

ROTTERDAM 15 Nov.

2 maanden.		Kort.
Londen...	11.61¼	11.66¼
d.° 3/m.	11.58¾	—
Parijs . .	55⅝	55 11/16
d.° 3/m.	55 3/16	—
Bordeaux.	55⅛	55 7/16
Genua.. .	45½	—
Livorno. .	38⅛	-
Napels . .	78½	—
Petersb. .	165	—
Hamburg.	35	35 3/16
d.° 3/m. .	34 15/16	—
Antwerp .	—	1½ v.
6 weken.		**Kort.**
Frankfort	99⅞	—
Augsburg	99	—
Weenen..	92½	—
Triest. . .	92⅛	—

Disconto 3 en 3½ pc.

AMSTERDAM 15 Nov.

2 maanden			zigt	
Londen. .	11.62½	g	11.67½	g
Parijs. . .	55⅜	g	55⅝	g
Bordeaux.	55	g	—	g
d.° ½ m.	55⅜	g	—	g
Genua . .	45½	g	—	g
Livorno. .	38⅛	g	—	g
Napels . .	78½	g	---	g
Hamburg.	35	g	35⅛	g
3 maanden.			**Zigt.**	
Madrid . .	241	g	—	g
Cadix. . .	243	g	—	g
Sevilië . .	240	g	—	g
Bilbao . .	240	g	—	g
Lissabon .	40⅜	g	—	g
Porto. . .	40¼	g	—	g
Petersb. .	165	g	—	g
6 weken.			**Zigt**	
Weenen ..	92	g	—	g
Augsburg	99	g	—	g
Frankfort.	99¾	g	—	g

Rotterdam ⅛

Prijzen der Buitenl. Coupons
en UITGELOTE OBLIGATIEN.

AMSTERDAM den 14 November.

Metalliek.......	*f* 23.25	Sp. Piasters....	*f* —.
idem Nationale..	- —.—	„ Coup. per fr.	- —.
Napelsche	- —.—.	Hamb. Russen ..	- 32½.
Div. Eng. in £...	- 11.57½.	Russ. in Zilv. R.	- 33½.
Eng. Russen....	- 11.75.	Poolsche in fl...	- 26½.
Fransche........	- 55½.	Coup. Port. 1 Jan. 1848 per £ 2.	- —.—
Belgische.......	- 55⅜.	Papier Roeb....	- —.—
Pruissische.....	- 34⅜.		

Handelsberigten.

ROTTERDAM den 15 November.

HENNEP. De heden alhier gehouden veiling is afgel. als volgt: G 59 bondj. *f* 70 verk.; SC 6 bondj. *f* 57 verk.; S 18 bondj. *f* 44 a *f* 44 1/4 verk.; T 16 bondj. *f* 43 1/2 verk.; CC gehekeld 22 bondj. *f* 75 a *f* 75 1/4 verk.; G dito 8 bondj. *f* 101 a *f* 102 verk.; PC 14 bondj. *f* 64½ a *f* 65 1/4 verk.; SC ongeperst 77 bondj. *f* 56 verk.; T dito 61 bondj. *f* 56 opgehouden.

NB. Merk PC, 52 bondj., vóór de veiling verkocht.

Ancona Hennep. CA 2 bondj. *f* 65 1/4 verk.; CA A 15 bondj. *f* 64 1/4 a *f* 64 1/2 verk.

Napelsch VLAS. 2 balen *f* 80 a *f* 80½ verk.

BOTER. 1ste kwal. *f* 56, 2de *f* 52, 3de *f* 48.

GRANEN. Tarwe: 158 ℔ witb. Poolsche *f* 315; 162, 163 ℔ Jar. Bovenl. Ris *f* 300, *f* 305; 158 ℔ N. dito *f* 285; 160 ℔ N. dito *f* 291, *f* 292; 162 ℔ Jar. Hoogl. Kleefs. *f* 320. Rogge: 149 ℔ O. Pruiss. *f* 200; 145 ℔ Archangel *f* 192. Boekweit op 140 ℔. Jar. Holst. *f* 170.

SCHIEDAM den 15 November.

GRANEN. Verkocht: Rogge, 143/147 ℔ Libau *f* 196 3/m., *f* 203 cont., *f* 208 3/m.; 141 ℔ Habsal *f* 203 3/m.; 142 ℔ Kunda *f* 206 3/m.; 144 ℔ Pernau *f* 210 3/m.; 145 ℔ Coursche *f* 200 6/w. Gerst, 126 ℔ J. Coursche *f* 180 6/w.

MOUTWIJN per Ned. Vat zonder fust	*f* 13.50.
JENEVER, „ „ „ „ „	- 19.—.
Amst. proef, „ „ „ „	- 20.25.

alles zonder de belasting.

SPOELING, per Ketel .... - 1.20.

AMSTERDAM den 15 November.

KOFFIJ. Van Surin. werd een partijtje van 20 v. uit de hand verk. tot *f* 8 per 10 Ned. ℔.

TABAK. Heden zijn uit de eerste hand afgedaan 50 v. Maryland per Arnold Böninger.

ROGGE. Heden verkocht: 125 ℔ Pruissische *f* 206 bij partij; 123 ℔ Deensche *f* 193; 118 ℔ Nieuwe Archangel *f* 184; 116 ℔ Petersb. *f* 180. Tegen Vrijdag aanst. in veiling aangeslagen circa 15 last 122 ℔ Pruissische.

LONDEN den 14 November.

TALK. De markt is flaauw met dalende prijzen; PYC disp. 58/9 a 59/.

GRAANMARKT. Beste Engelsche Tarwe 2/ per quart. hooger; ook buitenl. 2/ hooger en zeer gezocht. Meel vast. Gerst prijshoudend. Voor Erwten en Boonen bestond veel kooplust. In Haver ging veel om; de besteede prijzen waren 6 d. a 1/ hooger. Lijnzaad als voren en andere Zaden vast.

Van den 7 tot den 12 dezer werden ingevoerd 3936 q. binnenl. en 1402 q. buitenl. Tarwe, 4739 q. binnenl. en 6579 q. buitenl. Gerst, 1077 q. binnenl. en 10,416 q. buitenl. Haver en 1624 z. binnenl. en 503 v. buitenl. Meel.

VEEMARKT. Van het Vasteland werden gedurende de vorige week ingevoerd 2055 Runderen, 268 Kalveren, 9818 Schapen en 183 Varkens. Ter markt waren heden 5020 Runderen, 80 Kalveren, 23,560 Schapen en 280 Varkens. Voor Runderen bestond veel kooplust en er werd grif 2 d. meer besteed. Kalveren waren prijshoudend. Van Schapen werd de beste kwal. tot ruim vorigen prijs verkocht, maar mindere kwal. moest lager worden afgegeven en veel daarvan bleef nog onverkocht. Varkens lager.

ANTWERPEN den 14 November.

KOFFIJ. De markt is vast maar er gaat niets om. Alleen voor consumptie ging het een en ander om. — Van SUIKER zijn 162 k. Havana verkocht. — GRANEN. De markt is prijshoudend en tot vorige prijzen is meer handel. Lijnzaad onveranderd. Deensch Koolzaad gewild en tot *f* 13 1/4 a *f* 13¾ aangeboden.

HAVRE den 12 November.

KATOEN blijft geregeld gevraagd, maar er gaat nog niet veel om, daar de voorraad vrij klein is. Van disp. zijn 930 b. verkocht. — KOFFIJ. 300 b. Haïti bedongen fr. 68 1/2, en 325 b. Rio fr. 82. — SUIKER flaauw. Voor 77 v. Antilles betaalde men fr. 57. — PAARLASCH. Amerik. fr. 42. — WOL. In de heden gehouden veiling van 5283 b. vonden 2502 b. nemers. Voornamelijk de la Plata waarvan weinig voorraad was bedongen 10 a 20 % hoogere prijzen als in Augustus. — Van ROTTING vonden 3100 kil. tot geh. prijs nemers.

AVIGNON den 12 November.

MEEKRAPPEN. Wortels zijn een weinig hooger; rosé fr. 38 a 39 en palud 18 md. fr. 43 a 45. Er is meer vraag en weinig voorraad, vooral paluds zijn gezocht. Gemalen weinig aangeboden en houdt men SFFF fr. 50 a 51 en dito palud fr. 55 a 56.

HAMBURG den 14 November.

KOFFIJ stil. — RAAPOLIE per November 23 7/8, per Mei 24 1/2. — GRANEN. Tarwe in loco 1 a 2 m. hooger betaald; 132/133 ℔ Rostocker en Holsteinsche per voorjaar 114 en 115 m. b. Rogge in loco vast; 83 ℔ Koningsberger op het voorjaar 74, 86 ℔ 75 m. b.

Scheepstijdingen.

Brouwersh. (NO) *Vert.* 15 nov. *Jason*, Lammerts v. Bueren, Batavia
Hellevoet. (NO) *Aang.* 15 nov. *Zeevaart*, Landeweer, Riga
Mina, Goudswaard, Christinestad
Clio, White, Newcastle
Ivanhoe (st.), Leith
Verwisseling, v. d. Weyden, Bilbao
Vlinder, Noordzij, Vlissingen
Jenneke Hendrika, Pik, Archangel
Albatross (st.), Liverp.
Vertrokken.
Elve (st.), Hamburg (is terug en bij de Kwak geankerd.)
Yolande, Crequer, Guernsey
Garland, Withey, Gloucester
Brielle (N. O.) *Aangek.* 15 nov. *Harmonie*, Kramer, Lossiemouth
Vertrokken
Patras (st.), Londen
Batavier (st.), dito
Hanover (st.), dito
Hollander (st.), Havre
Maassluis (N.N.O.) 15 nov. Niets gepasseerd. De *Burger* is in den Put geankerd.
Amsterdam *Vertr.* 14 nov. *Arius*, Engelsman, Syra
Vlijt, Engelsman, Triest
Texel *Aangek.* 14 nov. *Diana* (st.), Londen
Smyrna (st.), dito
Graaf v. Rechteren (st.), Hull
Vertrokken.
15 *Leif*, Vedeler, Triest
Martina Adriana, van 't Hoff, Napels
Vlie *Aangek.* 12 nov. *Aurora*, de Jong, Newcastle
Vrije Fries, Arema, dito
Harmonie, Kayser, Namsos
Alida Giezen, Nieland, Frederikstad

Vertrokken.
12 *J. P. Lundwall*, Larsen, Elseneur
Aurora, de Haan, Tonningen
Elisabeth, Wilts, Hamburg
Fenna Hendrika, Duit, avontuur
Oostmahorn *Vertr.* 12 nov. *Luctor & Emergo*, Kuipers, Aarhuus
Waterhuizen, Oosterhuizen, avontuur
Vlissingen *Aang.* 11 nov. *Berendina*, Bossinga, Londen
13 *Heart of Oak*, Nicholson, Taganrog
14 *Marie*, Stehr, Monte-Vid.
Vertrokken
11 *Quinten Metsijs*, v. Coppenolle, Havanna
Cora, Olivario, Konstant.
12 *Maria*, Juul, Buenos-A.
Otto Venius, Arfsten, Vera-Cruz
Washington Butcher, Collins, New-Orleans
Ocean's Favourite, Camm, Boston
Margaretha, Schade, Genua
Juffer Esse Mensinga, Bragt, Livorno
13 *Sicco*, Potjer, Malta en Alexandrië

—o—

Batavia *Vertrokken* 21 sept. *Noord-Brabant*, Bok, Nederland
Smallwood, Miner, Padang
22 *Bengalen*, Planten, Onrust
23 *IJssel*, Maarschalk Soerabaija
Drie Vrienden, Anderson, Nederland
Amsterdam, Herderschee, Amsterdam
Soerabaija *Aangek.* 13 sept. *Java Koerier*, Diepering, Samarang
15 *Cornelis Wernard Eduard*, Bakker, Bat.

Tagal *Aang.* 12 sept. *E. W. v. Dam v. Isselt*, Kolm, Batavia (vertr. 13 n. Soerab.)
Vertrokken.
14 *Landbouw*, Kleynenberg, Samarang
Charleston *Aangek.* 28 oct. *Alexander*, Bain, Rotterdam
New-York *Vertr.* 29 oct. *Beerta Hendrika*, Stuit, Rotterdam
Galatz *Vertr.* 29 oct. *Roelfina Roelina*, Lula, Queenstown
30 *Vliedorp*, Enninga, Amst.
Triest *Vertr.* 10 nov. *Aaltje Maathuis*, de Vries, Rotterdam
Annechiena, Jonker, Hamburg
Napels *Vertr.* 3 nov. *Hoop*, v. Noord, Liverpool
Gibraltar *Aangek.* 5 nov. *Alida Ikina*, Scholtens, Ibraïla
Baron van Hall, Scholtens, dito
Cadix *Vertrokken* 3 nov. *Sicilië*, Schol, Buenos-Ayres
Lissabon *Vertr.* 3 nov. *Preciosa*, Ouwehand, Amsterdam
In lading.
Voorwaarts, Vink, Rott.
Oporto *Aangek.* 28 oct. *Cornelia Jacoba*, v. d. Meer, Shields
Industrie, Puister, dito
Betje Pronk, Vos, dito
Nantes *Vertr.* 11 nov. *Marchina Bentum*, Sap, Liverpool
Liverpool *Aangek.* 13 nov. *Admiral*, Wieting, Rotterdam
Gloucester *Vertr.* 12 nov. *Ecliptica*, Boomgaard, Cardiff
Penzance *Binneng.* 12 nov. *Klazina*, de Jonge, Shields n. Triest
Falmouth *Vertr.* 13 nov. *Fennegiena*, Puister, (v. Newc.) Cadix
Bij **Dartmouth** *Aang.* 12 nov. een Ned. schoener, Lissabon n. Amst.

Portsmouth *Gepass.* 13 nov. Zr. Ms. korv. *Juno*, komm. Sloos, Texel n. Batavia
Dungeness *Gepass.* 12 nov. *Casilda*, Stafford, Rott. n. Liverpool
Graafstroom, Ruhaak, dito n. Batavia
Schoonderloo, Kruyt, dito n. Australië
Shoreham *Aangek.* 13 nov. *Flying Dutchman*, Fieldgate, Rott.
Rochester *Aangek.* 12 nov. *John & Charles*, Hopkins, Rott.
Three Brothers, Gilbert, dito
Londen *Aangek.* 14 nov. *Emma*, Hofkamp, Alkmaar
Overy Packet, Daws, Rotterdam
Gravesend *Aang.* 13 nov. *Maria Hoekstra*, Bouma, Rotterdam
Fortitude, Turner, dito
Heidewiga Regina, Pekelder, dito
14 *Twee Broeders*, Kaspersma, Workum
Vertrokken.
12 *Alberdina*, Ouendag, Triest
Ipswich *Aangek.* 12 nov. *Coral*, Cracknell, Rotterdam
Grimsby *Aangek.* 11 nov. *Exhibition*, Stevenson, Rott.
Hull *Aang.* 12 nov. *Enchantress* (st.), Rott., l. v. Lowestoffe
Sunderland *Aang.* 11 nov. *Zeehond*, Visser, Dordrecht
13 *Hellevoetsluis*, Vos, dito
Unity, Howe, Rott.
Vertrokken.
12 *Raven*, Johnston, dito
Shields *Aangek.* 12 nov. *Anton Osthoff*, Schnieders, Rott.
Hermanus Hesselaar, Mellema, dito
13 *Julia*, Fudge, dito
Bird, Walker, Dordt
Twee Gebroeders, de Boer, Harlingen
Wemeltje, Houwink, dito

Barend, Both, Harlingen
Zeldenrust, Loman, Zwol
Grace, Richmond, Schied.
Glasgow *Vertr.* 12 nov. *Zephyr*, Pekelder, Venetië
Greenock *Aang.* 14 nov. *Henrietta*, Groning.
Cuxhaven *Aangek.* 12 nov. *Alida Margaretha*, Klein, Grimsby
Bremerhav. *Aangek.* 11 nov. *Agatha Jacobina*, Kramer, Memel
Wismar *Vertr.* 10 nov. *Hermina*, Kroon, Engeland
Dantzig *Aangek.* 11 nov. *Emil*, Stockfleth, Amsterdam
Max, Ludwig, dito
Johanna, Veldhuis, Kroonstad
Hendrika, Schenk, Newc.
Pieter Bentum, Schaap, Hamburg
Kopenhagen *Gepass.* 12 nov. *Remke*, Scherpbier, Libau n. Schiedam
13 *Wiea Gesina*, Bossinga, Riga n. Amst.
Elseneur *Aangek.* 11 nov. *Heinrich*, Krull, Riga n. Dordt
Hendrika Marg., Korte, dito n. Antwerpen
Jacoba Alida, v. d. Laan, dito n. dito
Anna Cathar., Grilk, St. Pet. n. Amst.
Willem v. d. Voort, Carst, dito n. dito
Dankbaarh., Kamphuis, dito n. Grangemouth
Spes Nostra, Beukema, Fredrikshamn n. Amst.
Elisabeth, Arents, Wyburg n. dito
Agatha, Bloos, Nerva n. Purmerend
Christine, Köhler, Riga n. Schiedam
12 *Epimachus*, de Boer, Nerva n. Purmerend
Elisabeth Lollina, Carst, St. Pet. n. Amst.
Aukjen, Teensma, dito n. dito

Anna Hendrika, Ebling, Riga n. Antwerpen
Anna, Staal, Malmoe n. dito
Geertruida Catharina, de Winter, Arensburg n. de Maas
Hemmechina Vroom, Kistenkas, Riga n. (13 W.Z.W.) Bordeaux
Tonningen *Aangek.* 12 nov. *Alberdina*, Lever, Dokkum n. Friedericia
Gezina Margrietha, Bolhuis, dito n. dito

—o—

Vlie 11 nov. Den 8 dezer is alhier op strand gespoeld eene zwart geschilderde sloep met witten rand, waarop met zwarte letters: *Jeune Oscar — Fécamp*. benevens eenig wrakhout. — Den 10 dezer zijn alhier aangespoeld eene Fransche boot, gemerkt *D. T.* 153, en eene groote nieuwe, zwart geschilderde barkas, waaraan 5 stroppen van Manillatouw.

Sunderland 13 nov. De *Cassandra*, kapit. Fleming, van hier n. Amst.. is heden morgen met verlies van verschansingen enz. uit zee teruggekomen.

—o—

14 nov. De wind te **Falmouth** Z. O.; te **Deal** Z. O., mistig.

—o—

Rivierberigt.

Rotterdam. Hoog water 16 nov.: 1ste getijde 7 ure 34 min.; 2de get. 7 ure 58 min.

Arnhem. Waterhoogte 13 nov. 1.83 el, en 14 nov. 1.82 el.

Keulen. Rijnhoogte 14 nov. 8 v. 10½ d. Rijnl.

Aangekomen 14 nov: J. Dormölen v. Rotterdam met 3610 ctr.; H. Rürsch van Amsterdam met 2161 ctr.

Cargalijsten.

Rotterdam.

BALTIMORE, Mississippi, J. E. Allen. — 211 v. Tabak, Gebr. Nottebohm; 630 v. Harst, Mees en Moens; 61 v. Tabak en 20,460 st. Duigen, Kreglinger en Co.; 24 v. Tabak, Hoffmann, Dorrepaal en Co.; 25 v. dito, G. van Rossem en Co.; 54 v. dito, Bus en de Critter; 25 v. Vleesch, H. van Rijckevorsel; 224 z. Schors, Cramerus en Co., en 57 v. Tabak, F. J. Beijer en Zn., te Amst.; 292 v., 70 v. en 35 v. Tabak en 1 k. Koopm., Order.

NEW-YORK, Noordhorn, H. van Leeuwen. — 386 v. Harst, C. Hemmann en Co.; 200 v. dito, G. en M. Köhler; 103 pakk. Tabak, R. Kraemer en Co.; 50 v. Parelasch, C. L. Hollertt en Kolff; 250 kistj. Extract-Verwhout en 50 v. Potasch, Gebr. Nottebohm; 4 v. Cider, Meijer en Ortman; 7000 Duigen, Moens en Kolff; 6 v. Extract van Indigo, Goll en Co.; 2 k. Wasdoek, J. C. Reckleben; 1 k. dito, J. G. Franke; 50 v. Harst, 20 v. Potasch en 48 v. Koopm., Order.

LONDEN, Hannover, R. B. Hart. — 17 pakk. Tabak, C. Hemmann en Co.; 200 z. Zaad, Hoogenveen en Dros; 12 z. Raapzaad, Bax en Co.; 28 v. Kokosnootolie en 2 cer. Indigo, J. H. Claus en J. Raulino; 8 cer. dito, 2 b. Zijde en 8 pakk. Koopm.. C. L. Ringrose en Co.; 6 v. Wijn, G. P. Ittmann en Zn.; 37 pakk. Koopmansch., Diversen; 18 pakk. en 8 v. Koopm., 10 k. Blik en 4 pakk. Boeken, Order.

CHARLESTOWN, Curlew, E. A. Wayth. — 140 t. en 40 v. Porselein-Aarde, Order; 40 t. China Steenen, J. P. de Cock.

NEWCASTLE, Susanna, J. Cooper. — 1 lad. Steenkolen, J. van Vollenhoven en Co.

Amsterdam.

BATAVIA, Lammiena Elisabeth, Gersen. — 1862 kan. Suiker, 1903 sch. Tin, 1 partij Sapanhout en 1448 b. Bindrotting, NHM.; 270 b. Tabak, van Eeghen en Co.; 1016 b. dito en 1 k. Koopm., Order; 197 b. Tabak, Gebr. Nottebohm, te Rotterdam.

BATAVIA, Johanna Catharina, Besseling. — 2500 b. Koffij, 799 kan. Suiker en 2701 b. Bindrotting, NHM.

BORDEAUX, Ondine (st.) — 168 f. Wijn, Wed. H. Rahder en Zn.; 7 v. Terpentijnolie, van Enst en Dirk; 4 f. en 6 k. Wijn, B. H. Schröder en Co.; 3 v. Orleans, J. C. Brandt en Zn.: 40 f. Brandewijn, W. Focking; 5 f. dito, Verlee en Co.; 30 f. Wijn, J. Rahder; 8 f. dito, Lappé en Dankelman; 60 f. dito, J. J. Mickenhagen en Zn.; 8 f. dito, J. E. Koopman; 49 v. Potasch, Eyken Sluyters en van Santen; 218 f. en 158 k. Wijn, 6 f. Brandewijn, 486 k. Pruimen, 500 k. Cognac, 60 k. Lakwerk, 42 k. Vruchten, 6 b. Anijszaad, 119 z. Kastanjes, 40 b. Noten, 3 v. Amandelen, 1 v. Spaansch Groen, 50 k. Olie en 28 k. Conserf, Order. — Voor Rotterdam: 6 f. Wijn, S. A. Kaufmann; 171 k. Pruimen en 1 f. Wijn, Order.

LONDEN, Diana (st.) — 2631 st. IJzer, J. Barge; 5 p. Rum, W. van Kempen; 2 p. en 4 f. Wijn, Haages en Levert Jr.; 47 k. Blik, van den Berg en Co.; 5 k. Koper, Surie en Lingeman; 25 b. Wol, NHM.; 2 v. Wijn, J. Rahder; 4 v. dito, H. N. van Veen; 100 v. Talk, 75 k. Rozijn, 15 coll. Droogerijen en 330 k. Koopm., Order.

MEMEL, Magrietha, Slik. — 25 l. Tarwe, van Lennep en Co.

GROSSENZYL, Hanna, Lupke. — 26 last Raapzaad, L. Hoyack en Co.

Advertentiën.

Bevallen van een ZOON *M. M. VAN DER HOOP*, CLAKINGBOULD.
Kralingen 14 *November* 1859.
Eenige kennisgeving.

Heden beviel voorspoedig van een ZOON *C. G. HUGENHOLTZ*, geliefde Echtgenoote van
Rotterdam J. A. C. VOORHOEVE.
13 *November* 1859.

MAATSCHAPPIJ TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

Eerste Leesvergadering

bij het Departement Rotterdam der Maatschappij **tot Nut van 't Algemeen**, op HEDEN den 16 November 1859, des avonds ten *half acht* ure precies, in het Gebouw des Departements.

Mededeeling wegens den Staat en de Werkzaamheden der **Departements-Inrigtingen.**

Redevoering door den Heer Mr. **C. M. VAN DER LEEUW.**

In naam van het Bestuur.
G. VAN REYN, *Lid en Secretaris.*

NB. De Heeren Leden welke **nog een doorloopend Toegangbiljet** voor hunne Echtgenooten verlangen, gelieven de schriftelijke aanvrage daartoe ten spoedigste in te dienen.

DIRECTEUREN van het **Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte** alhier geven kennis dat de

Natuurkundige Lezingen

zullen **geopend** worden op VRIJDAG den 25sten NOVEMBER, des avonds ten *acht* ure en **wekelijks** worden **voortgezet.** Wie tot de Lezingen alsnog wenscht toegelaten te worden wordt verzocht zich daartoe te vervoegen aan het Lokaal des Genootschaps boven de Beurs.

Rotterdam D. F. VAN DER PANT,
15 *November* 1859. *Eerste Secretaris.*

Examen voor Varenslieden,

op ZATURDAG 26 November 1859, en verder op den laatsten Zaturdag van iedere maand, des morgens ten 9 ure, in het **Zeemanshuis.** Zij, welke zich aan dit Examen willen onderwerpen, moeten zich minstens drie dagen te voren, liefst schriftelijk, aanmelden bij den Voorzitter, tevens opgeven of zij voor de Stoomvaart wenschen geëxamineerd te worden, en bij het Examen een bewijs vertoonen, hetzij afgegeven door eenen Gezagvoerder, hetzij door den Waterschout, waaruit blijkt in welken Rang de laatste reis volbragt is. F. J. PLATE, *Voorzitter.*
J. P. A. FRANÇOIS, *Lid en Secret.*

Op Heden den vijftienden November 1800 negen en vijftig heb ik Ondergeteekende *JOHANNES IGNATIUS ADRIANUS RAIJERS*, Deurwaarder bij de Arrondissements-Regtbank te Rotterdam, wonende aldaar in den Oppert, wijk 6, n.° 67.

Ten verzoeke van Mejufvrouw ANTHONIA CHRISTINA LOOS, Huisvrouw van den Heer JAN VAN DER SCHAFT, zonder Beroep, wonende te Rotterdam, voor de onderwerpelijke zaak domicilie kiezende ten Kantore van den Procureur Mr. *H. J. J. VAN CONVENT TEN OEVER*, in den Oppert, wijk 6, n.° 5, te Rotterdam, die in zijne kwaliteit voor de Requirante in Regten zal optreden;

En krachtens eene beschikking door de Arrondissements-Regtbank te Rotterdam (Kamer van Vacantie) genomen den dertienden Julij dezes jaars, op de Expeditie geregistreerd,

GEDAGVAARD

den Heer **JAN VAN DER SCHAFT** bovenbedoeld, Echtgenoot der Requirante, laatst gewoond hebbende te Rotterdam, doch wiens tegenwoordig verblijf is onbekend, mijn exploit doende bij aanplakking van een Afschrift dezes aan de hoofddeur van de Geregtszaal der gemelde Regtbank en aan het Huis der Gemeente te Rotterdam, alsmede bij overgifte van een gelijk Afschrift aan den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij dieszelfde Regtbank aan het Parket, sprekende met den Edel Achtbaren Heer Mr. *J. H. W. SWELLENGREBEL*, die het oorspronkelijke dezes met „gezien" geteekend heeft; zullende wijders dit Exploit naar het voorschrift der bovengemelde beschikking worden aangekondigd in de *Nederlandsche Staats-* en in de *Rotterdamsche Courant.*

Om op den termijn van drie maanden en wel op Maandag den twintigsten Februarij 1800 zestig, des voormiddags ten elf ure, te verschijnen of iemand voor hem te doen opkomen ter Teregtzitting van de Arrondissements-Regtbank te Rotterdam, in het Geregtsgebouw aan het Haagscheveer aldaar, om alsdan van wege de Eischeresse te hooren concluderen, Om:

Aangezien de Gedaagde als Gezagvoerder van het Fregatschip *Lucie*, waarvan Boekhouders waren de Heeren *J. Roelandts en Comp.* te Rotterdam, met dien bodem den een en twintigsten Junij des jaars 1800 een en vijftig van Amsterdam is uitgezeild naar Java, en den zevenden December van hetzelfde jaar van de Reede van Batavia is vertrokken, om met zijn schip naar Nederland terug te keeren.

Aangezien na dien tijd van gemeld schip geene berigten zijn ingekomen, en dat de Gedaagde, van wien zelf geene latere tijding is vernomen dan die van zes December 1800 een en vijftig, allervermoedelijkst op de terugreis van Java met zijn Schip is omgekomen.

Aangezien de Eischeresse op grond der bovenstaande feiten van de meerbedoelde Regtbank verlof heeft erlangd, om den Gedaagde bij **Openbare Dagvaarding** op te roepen.

Alsnog van zijn aanwezen te doen blijken, zullende bij gebreke van dien door de Eischeresse zoodanige conclusie worden genomen, als zij overeenkomstig de wet, en speciaal naar aanleiding van de Artikelen 524 en 550 van het Burgerlijk Wetboek zal vermeenen te behooren.

De kosten dezes zijn twee Gulden vijf en zeventig Cents behalve de verschotten.

(*get.*) RAIJERS, *Deurwaarder.*

Gezien door ons Officier van Justitie bij de Arrond. Regtbank te Rotterdam heden den 15 November 1859.
(*get.*) SWELLENGREBEL.

STOOMBOOTVAART OP

SCHOTLAND,

voor PASSAGIERS en GOEDEREN.

Naar LEITH

het Stoomschip **IVANHOE,** Kapitein **John Cairns,** vertrekt ZATURDAG 19 NOVEMBER, des morgens vroeg.

Adres bij *GEORGE LEVINGSTON* en *J. A. HOUWENS*, Agenten te Rotterdam, en bij *DONALD R. MACGREGOR*, Agent te Leith.

Te ROTTERDAM

ligt in Lading

NAAR

KANAGAWA,

bij JEDDO (Japan), via BATAVIA,

voor **Goederen** en **Passagiers,** waartoe hetzelve uitmuntend is ingerigt, het extra **snelzeilend Nederlandsch gekoperd BARKSCHIP** ***KRIMPEN AAN DE LEK***, Kapitein **W. Ouwehand,** om in het **begin van de maand November 1859** te vertrekken.

Informatien zijn te bekomen bij den Reeder MURK LELS, te *Alblasserdam*, en bij de Cargadoors KUYPER, VAN DAM & SMEER, te *Rotterdam*, en DE CONINGH & Co., te *Amsterdam.*

De COMMISSIE van ADMINISTRATIE over het **Ziekenhuis,** aan den Coolsingel te Rotterdam, is voornemens, onder nadere goedkeuring van Burgemeester en Wethouders dier Gemeente, op Vrijdag den 2 December 1859, des avonds ten zes ure, aan te besteden:

De navolgende ARTIKELEN, te leveren ten behoeve van genoemd Gesticht gedurende het jaar 1860,

Rund- en Kalfsvleesch.	*Bruine Suiker.*
Varkensvleesch.	*Siroop.*
Goudsche Kaas.	*Koffij.*
Leidsche Kaas.	*Salade Olie.*
Zout.	*Bier.*
Zachte Zeep.	*Zoete Melk.*
Harde Marseillaansche Zeep	*Gekarnde Melk.*
Soda.	*Beschuit.*
Rijst.	*Aalbessensap.*
Gort.	*Aardappelen.*
Boekweiten Grutten.	*Roode Bordeaux Wijn.*
Gepaarelde Gerst.	*Rijn Wijn.*
Stijfsel.	*Mallaga Wijn.*
Witte Broodsuiker.	*Thee.*

De Voorwaarden der Aanbesteding liggen ter lezing op het Bureau in het Ziekenhuis, alwaar tevens de Monsters van sommige Artikelen voorhanden zijn.

Van den Wijn en de Thee is de prijs vastgesteld en moeten de Proeven en Monsters worden ingeleverd vóór of op den 23sten November 1859.

De Makelaars F. N. MONTAUBAN VAN SWIJNDREGT, W. VAN DAM *H. H. Zoon*, W. H. MONTAUBAN VAN SWIJNDREGT en B. C. D. HANEGRAAFF, te Rotterdam, zijn van meening, op last van hunnen Meester, op Dingsdag den 22 November 1859, des middags ten twaalf en een kwart ure, in de Zaal op de Scheepmakershaven, wijk 1, n.° 499, publiek te Veilen:

Het *Nederlandsch* **snelzeilend gekoperd** en **kopervast**

BARKSCHIP

Koophandel,

laatst gevoerd door Kapitein **Visser,** volgens Meetbrief lang 31 El 90 Duim, wijd 5 El 61 Duim, hol 3 El 36 Duim, en alzoo groot **267 Tonnen of 141 Lasten,** met al deszelfs RONDHOUT, STAAND en LOOPEND WANT, ANKERS, KETTINGEN, TOUWEN, ZEILEN en verdere SCHEEPSGEREEDSCHAPPEN, zoo als hetzelve is liggende bij de Houtbrug te Rotterdam.

Voorts zal nog geveild worden een **CHRONOMETER.**

Voorts nog:

N.° 1. **1/64 AANDEEL** in het Nederlandsche BARKSCHIP ***Antonia Geertruida,*** gevoerd door Kapitein **D. Forbes Browning,** groot 367 Lasten; liggende te Amsterdam.

N.° 2. **1/64 AANDEEL** dito dito.

Finale Toewijzing.

De Notaris Mr. *J. VAN ANDEL*, gevestigd te Mijnsheerenland, is voornemens op 18 November aanstaande, des voormiddags ten 11 ure, in het **Hof van Holland,** in het Kromhout te Dordrecht, bij **Afslag** te Verkoopen de navolgende op den 4den November aldaar geveilde Percelen:

Bouw-, Weiland en Tuingrond,

gelegen in den Polder *Mijnsheerenland van Moerkerken*, onder Mijnsheerenland.

N.° 1. 2 B. 02 R. 60 E. **BOUW-, WEILAND** en **TUINGROND,** bij Veiling *f* 860 per Bunder.
N.° 2. 1 B. 47 R. 90 E. **BOUWLAND,** *f* 730 p. B.
N.° 3. 4 B. 32 R. 60 E. **WEILAND,** *f* 890 p. B.
N.° 4. 1 B. 86 R. 50 E. **WEILAND,** *f* 810 p. B.
N.° 5. 3 B. 55 R. 60 E. **WEILAND,** *f* 950 p. B.
N.° 6. 2 B. 31 R. 20 E. **WEILAND,** *f* 805 p. B.
N.° 7. 2 B. 44 R. 30 E. **WEI- en RIETLAND,** *f* 810 p. B.

En in den Polder *St. Anthonie-Polder*, gemeente Maasdam.

N.° 8. 3 B. 79 R. 70 E. **BOUWLAND,** *f* 1060 p. B.
N.° 9. 4 B. 47 R. 80 E. **WEILAND,** *f* 1250 p. B.
N.° 10. 2 B. 06 R. 90 E. **BOUWLAND,** *f* 690 p. B.
N.° 11. 2 B. 87 R. 30 E. **WEILAND,** *f* 800 p. B.
N.° 12. 6 B. 32 R. 80 E. **BOUWLAND,** *f* 755 p. B.
N.° 13. 2 B. 66 R. 30 E. **WEILAND,** *f* 1055 p. B.
N.° 14. 2 B. 34 R. 30 E. **BOUWLAND,** *f* 705 p. B.
N.° 15. 5 B. 49 R. 50 E. **BOUW-, WEILAND** en **TUIN,** *f* 760 p. B.
N.° 16. 1 B. 13 R. 30 E. **WEILAND,** *f* 1015 p. B.

Notarishuis te Rotterdam.

HEDEN, WOENSDAG den 16 NOVEMBER 1859,

DES NAMIDDAGS TEN *VIJF* URE,

VEILING VAN:

Een PAND en ERVE, aan de Gelderschekade, 2—58, en aan de noordzijde van de Wijnstraat, 2—75.
Een HUIS, KANTOOR, PAKHUIS en ERVE, aan de noordzijde van de Wijnhaven, 2—197.
Een WINKELHUIS, met ACHTERHUIS, BOVENHUIS en ERVE, aan de oostzijde van de Leuvehaven, 1—220.
Een HUIS, BOVENHUIS en ERVE, aan de Noordblaak, 4—138.
Een WINKELHUIS, BOVENHUIS en ERVE, in de kromte van den Open Rijstuin, 11—76.
Een HUIS, TUIN en ERVE, aan den Schiedamschen Singel, 15—632.
Een Perceel BOUWGROND, met TUINGROND daarachter, ter diepte van ruim 40 Ellen en ter breedte van omstreeks 7 Ellen, gelegen aan den Schiedamschen Singel, 15—634.
Een Perceel DITO DITO, als voren.
Een Perceel DITO DITO, als voren.

Door **verandering van Zaken** wordt TER OVERNEMING aangeboden eene **welbeklante sedert twintig jaren gevestigde**

ZAAK in BREUKBANDEN

en andere **MACHINERIEN.** Adres, onder letter A, aan het Bureau dezer Courant. Brieven *franco.*

Men vraagt te Huur,

met 1° December, eene **Gemeubeleerde**

VOORKAMER MET SLAAPKAMER,

aan het **oostelijk gedeelte** dezer Stad. Brieven te bezorgen aan het Bureau dezer Courant, Hoogstraat, 10—77, onder letter Z.

A. VAN BINSBERGEN, J. F. SAUERBIER, L. J. PLEMP VAN DUIVELAND en JOSEPH JACOBSON, Makelaars te Rotterdam, zullen op Maandag den 21 November 1859, des middags ten 12 ure, in het Locaal aan den hoek van de Scheepmakershaven en Bierstraat, Veilen:

1057 doozen } ***NIEUWE***
381 kistjes } **SMYRNA VIJGEN.**

51 doozen Sultana } **ROZIJN.**
56 doozen Zwart }

VAN DER MEER & VERBRUGGEN, Boekhandelaars, in de Hoofdsteeg, hoek van den Houttuin, hebben uitgegeven en verzonden:

MORGENSTOND EN NACHT.

Hervormings-Leerrede

over JESAJA XXI: 11, 12, door

Dr J. J. VAN OOSTERZEE,

Prijs 25 Cents.

VROEGER IS DOOR HEN UITGEGEVEN:

MOZES.

TWAALF LEERREDENEN, door

Dr J. J. VAN OOSTERZEE.

PRIJS: Ingenaaid . . . . **f 3.—**
Gebonden in verg. Linn. Band - **3.60.**

Door ***M. WIJT & ZONEN***, te *Rotterdam*, is aan de Inteekenaars verzonden:

Het 3de Stuk der

Mededeelingen van wege het

NEDERLANDSCHE ZENDELING-GENOOTSCHAP.

Prijs per Jaargang ***f 1.65.***

NEERLANDS OOST-INDIË.

REIZEN,

GEDAAN GEDURENDE HET TIJDVAK VAN 1852-1857,

door

Dr. S. A. Buddingh,

laatstelijk belast met eene Algemeene Inspectie over de Protestantsche Kerk en het Schoolwezen in Ned. Indië.

Eerste Deel. Groot Royal 8vo., met Platen.

Prijs f 6.75.

Wordt uitgegeven bij **M. WIJT & ZONEN,** te **Rotterdam.**

Het 1ste Deel is *alom* verzonden, en met **nog twee** Deelen van gelijken omvang is dit Werk **compleet.**

De *Amsterdamsche Courant* van 5 November **1.1.** bevatte de navolgende beoordeeling:

Wij kennen geen boeijender beschrijving **van Ned.** Indië. Al het wetenswaardige en karakteristieke is er in opgenomen, de Schrijver heeft den **takt** om zelfs statistieke opgaven zoodanig in te kleeden, dat zij als onwillekeurig voorkomen en in geenen deele van de lezing afschrikken. Geen dorre cijfertabellen, geen schoolsche geografische mededeelingen, geen taaije relazen, en toch zaakrijk en degelijk, **volledig** is dit reisverhaal, dat meer dan eenig **ander** een levendig denkbeeld van onze Overzeesche **Bezittingen** geeft. Voeg daarbij een prachtige uitvoering, **vele** treffelijke oorspronkelijke gekleurde platen, **getrouwe** afbeeldingen van schoone natuurtooneelen, **belangwekkende** gedenkteekenen, of schilderachtige **tafereelen** — en de schets van dit werk is **naar waarheid** geleverd.

De 10de aflevering thans verschenen, en **waarmede** het Tweede Deel aanvangt, behelst de **beschrijving** van Makassar en Menado. Zij is versierd **met een** fraaije afbeelding van de oude vorstelijke **graven** in de negorij Bima.

Door **HOOG en TRENITÉ,** te Rotterdam, is verzonden:

Rijmen en Prenten, door **H. Ilpsema Vinckers** . . . . Prijs *f* 1.50.
Prenten en Rijmen, door **denzelfden** . . . . „ 1.50.
Hoe komt men het verst? Onderhoudende zedelijke Verhalen, onzer Jeugd aangeboden door **P. Duys.** Met 4 Gekleurde Plaatjes, gebonden in heel Rood Linnen Bandje . . . . „ 1.40.
Het biddende Kind. Kinderliederen en Gebeden, naar het Hoogduitsch door **P. Parson.** Met 4 Gekleurde Plaatjes in Carton . . . . „ 1.00.
Nieuwe Gelegenheidsversjes, verzameld door **An. de Jager.** In Carton . . . . „ 0.60.
Plakboek voor Kinderen, met fraai Gelithographiëerd Vignet, gebonden in half Lederen of heel Linnen Band . . . . „ 2.50.

Bij den Muzijkhandelaar **W. C. DE VLETTER,** te Rotterdam, zijn de volgende

Nieuwe Muzijkstukken

van de Pers gekomen:

BREMER (JOH. B. H.) **24 Etudes élémentaires et mélodiques.** Anthologie des Œuvres de grands Maitres. Arrangées et doigtées pour le Pianoforte . . . . *f* 1.80.
COENEN (FRANS). Op. 16. **Sechs kleine Salonstücke,** fur Violine und Pianoforte. 2 Hefte . . . . *f* 2.50.
KWAST (J.) Op. 1. **Deux Sonatines** pour le Pianoforte. N.° 1 . . . . *f* 1.40.

Bij **A. C. KRUSEMAN** ziet het licht:

Mr A. BOGAERS,

GEDICHTEN.

INHOUDENDE:

Aan de Poëzij. — Aan het Vaderland. — Christenzin. — Davids drie Helden. — Kinderlijke Liefde. — Woudgebloemte. — Amphinomus en Anapias. — Lenteweelde. — Tromp voor Duins. — Het afscheid der Zwaluw. — Een avond in de Baai van Napels. — Broêrs en Zusters. — Waarheidsliefde. — Karel Rijkwaerdt. — Zomeravond. — Tevredenheid. — Het gezond verstand. — Jan Harink. — November. — De Dooi. — Wibo en Rika. — In den vreemde. — Het Nuttige en het Schoone. — Martinus van den Ham. — Hoop. — Aan de Friezen. — De Schaatsenrijder. — De Fee der zelfbegoochelingen. — Het Hollandsch Duin. — Eene jonge Moeder. — Het Zeebad te Schevelingen. — Rijkdom. — De Noorderreus. — Mallepraat. — Vlinderweelde. — Slapeloosheid.

De gevierde Dichter, wiens bundels tot heden toe alleen aan enkele bevoorregten als present-exemplaren werden aangeboden, is er eindelijk toe overgegaan om zijne Poëzij door middel van den Boekhandel verkrijgbaar te stellen voor ieder. Het aanvankelijk zeer uitgebreide debiet bewijst genoegzaam hoe des Dichters gaven in den Lande alom worden op prijs gesteld.

Bovenstaande bundel Gedichten in Linnen gebonden en voorzien van een keurig gegraveerd Vignet is voor den prijs van *f* 2.80 bij alle Boekhandelaren in het Rijk te bekomen.

Rotterdamsche

SCHOUWBURG.

TWEEDE VOORSTELLING
door de Jeugdige Tooneelisten van 's Hage,
WOENSDAG 16 NOVEMBER 1859:

HENRIETTE, ROSALINDE EN CHARLOTTE,

Vaudeville in één bedrijf.

CERISETTE,

of de ondeugende Kostschool-Jongejufvrouw, Vaudeville in één bedrijf.

DE CRINOLINEROKKEN,

Komische Chansonnette. Tot Slot:

De Zuster van Jocrisse,

Vaudeville in één bedrijf, naar het Fransch.
Aanvang ten **6½ ure,** om ten 10 ure te eindigen.

Prijzen der Plaatsen:

Balcon *f* 1.50. Loge *f* 1. Kinderen half geld.
Parterre *f* 0.75, Galerij *f* 0.30.

VERTREK der SPOORTREINEN.

Hollandsche Spoorweg.

Van Rott. naar Amsterdam: 7.30, 11.40, 3.30, 6.50.
„ alleen n. 's Hage: 9.45 's morg. en 9.35 's av.
„ Amst. naar Rotterdam: 8.30, 11.30, 4.30, 7.15.
„ 's Hage alleen n. Rott.: 8.30 's morg. en 3.40 's middags.

Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.

Van Rott. naar Antwerpen en Breda: 10.15, 3.—
„ Dordrecht naar Rotterdam: . . . . 10.40, 3.20.
„ Breda naar Antwerpen en Rott.: 6.50, 12.35.
alleen naar Antwerpen en Moerdijk: 5.20.
„ Antwerpen naar Breda en Rott.: 7.45, 12.20.
alleen naar Breda en Moerdijk: 5.25.

Rhijn-Spoorweg.

Rott.n.Utr.,Amst.,Arnh.: 7.—, 10.—, 12.15, 1.30, 5.15, 7.15.
Amst.n.Utr.,Rott.,Arnh.: 7.20, 10.35, 12.30, 2.30, 6.—, 7.45.
Arnh.n.Utr.,Amst.,Rott.: 6.30, 9.45, 11.35, 12.30, 6.30, 6.50.
Utr.n.Rott.6.30.— Utr.n.Amst. 6.45, beide behalve Zondag.

Gedrukt en uitgegeven bij

G. en C. A. van Reyn,

te Rotterdam.

BIJBLAD,
behoorende tot de
ROTTERDAMSCHE COURANT
VAN
WOENSDAG 16 November 1859, N°. 273.

KENNISGEVING.

Het HOOFD van het GEMEENTEBESTUUR van *ROTTERDAM* brengt bij deze ter kennis van de belanghebbenden, dat door den Heer Staatsraad, Commissaris des Konings in de provincie Zuidholland, op den 9den dezer maand, zijn executoir verklaard:

Twee Kohieren voor de Belasting op het Personeel, bevattende herzieningen, en verdere voljaars aanslagen dienst 1859—60, behoorende tot de 1ste afdeeling dezer Gemeente;

Dat vermelde Kohieren ter invordering zijn gesteld in handen van de Heeren Ontvangers, en ieder daarop voorkomende verpligt is zijnen aanslag, op den bij de Wet bepaalden voet, te voldoen, en dat heden de termijn van *drie maanden* ingaat, binnen welke de reclames behooren te worden ingediend.

Rotterdam den 15 *November* 1859.

Het Hoofd van het Gemeentebestuur,
J. F. HOFFMAN.

STATEN-GENERAAL.

Tweede Kamer.

Zitting van Dingsdag 15 November.

Aan de orde is de voortzetting der beraadslagingen over het ontwerp betrekkelijk de spoorwegen.

De heer *de Casembroot*, Minister van Oorlog, heeft in eene inleiding betoogd, dat onze stelling in het Z. O. frontier van dien aard is, dat wij, indien deze in denzelfden toestand bleef, veroordeeld waren ons te bepalen tot die strikt geconcentreerde defensie, welke de Minister intusschen niet alleen nadeelig acht, doch die zelfs, ingeval de vijand het Z. O. frontier met kracht zou aanvallen, als een kaartenhuis in duigen zou storten. Tevens noemde de Minister het een verblijdend verschijnsel, dat het vraagstuk der defensie, met het oog op de spoorwegen, zoo veel belangstelling bij de Vertegenwoordiging had opgewekt; want hij vertrouwde dat men daardoor uit den noodlottigen slaap zou zijn gewekt, waarin wij tot nu toe te zeer waren ingesluimerd.

Daarna aanwijzende het standpunt waarop de Minister van Oorlog ten opzigte van de spoorwegquestie zich diende te plaatsen, betoogde de Minister dat, wanneer de verschillende belangen van handel en industrie, van binnen- en buitenlandsch verkeer met de belangen der defensie waren overeen te brengen, dan ook aan de rigting der spoorwegen de voorkeur moest worden gegeven, welke door den Minister van Oorlog nuttig werd geacht. Was dit echter niet het geval, waren de bezwaren tegen het overeenbrengen van het belang der defensie met de zoo even opgenoemde belangen te groot, dan moest de Minister van Oorlog slechts in zoo ver zijne inzigten doen aannemen, dat door de aangenomen rigting de defensie niet belemmerd noch daaraan schade werd toegebragt. Dit was het standpunt waarop hij zich had geplaatst; want de taak der defensie was, niet om eene woestenij te beschermen, maar wel de rijkdommen en de welvaart die de vruchten zijn van handel, industrie, binnen- en buitenlandsch verkeer.

In de eerste plaats komende tot de zoo veel besproken lijn van Utrecht - 's Bosch, verklaarde de Minister dat hij in het belang der defensie zoodanige lijn allernuttigst en allerwenschelijkst achten zou. De vraag echter of de voorgestelde rigting van Culenborg aan de vereischten eener goede militaire communicatie voldeed, werd door den Minister ontkend. 's Hertogenbosch kon men beschouwen als het groote bolwerk op ons zuidelijk frontier, aan de eene zijde door het Hollandsche Diep aan de andere zijde door Grave gedekt, als twee bedreigingen in de flank van den vijand. Door deze stelling zou de vijand of genoodzaakt zijn zich van haar meester te maken, of ze met eene groote strijdkracht te observeren. Maar de stelling van 's Bosch moest niet worden beschouwd alleen uit het oogpunt van de eerste periode der defensie, ook niet uitsluitend met het oog daarop, dat alleen het zuidelijk frontier werd aangevallen; die stelling moest ook in latere periodes strekken tot verdediging van het hart van het Land. Juist voor die latere periodes liet de weg van Culenborg veel te wenschen over. Hoeveel eerbied hij ook had voor het gezag van *den oud soldaat* en hoe aangenaam het den Minister ook was, hulde te brengen aan diens groote bekwaamheden, kon toch ten opzigte van dit punt de spreuk: *de meester heeft het gezegd*, niet gelden. Hier trad de Minister in eene strategische ontwikkeling, ten betooge dat zoodra de vijand slechts ernstig de Grebbelinie bedreigde, de Culenborgsche weg niet meer zou zijn te verdedigen, zoodat in dat geval die weg niet meer van dienst kon zijn.

In de tweede plaats, wat de overgangen betreft, geloofde de Minister niet, dat, gelijk het voorloopig verslag had uitgedrukt, de defensie onmogelijk zou worden, nu die ten oosten en ten westen van de Utrechtsche linie zouden worden aangelegd. Men scheen een niet zeer juist begrip te hebben van den invloed van spoorwegen op den oorlog in het algemeen; daarbij moest men onderscheid maken tusschen den strategischen en taktischen invloed. Groote veldslagen zullen wel nimmer langs spoorwegen geleverd worden, omdat spoorwegen onmogelijk in de onmiddellijke nabijheid van den vijand konden gebruikt worden. De vijand kon op zijn grondgebied van die wegen gebruik maken om zijne troepen met spoed te verzamelen; hetzelfde nut kon men uit onze spoorwegen trekken. Onderstelde men dat wij den IJssel moesten verdedigen, dan zouden wij groot nut trekken uit den Rijnspoorweg. Onderstelt men, dat wij tot den aftogt gedwongen werden, dan konden noch vijand noch wij van dien weg gebruik maken. Immers, wij konden onze strijdkrachten niet in eene massa opstellen; dit moest geschieden in verschillende korpsen, ook om den stroom der rivier te observeren. Hadden we met overmagt te doen, zoodat de vijand den overgang forceerde, dan zouden wij op den duur de IJsselverdediging niet kunnen volhouden en op eene retraite bedacht moeten zijn. Die terugtogt zou dan ook in verschillende korpsen moeten plaats hebben. Was het dus onmogelijk bij dergelijke omstandigheden gebruik te maken van de spoorwegen, men zou zeker zorgen van onze zijde, dat ook de vijand van die wegen geen gebruik kon maken. Verder onderstellende dat ons leger geretireerd was achter de Utrechtsche linie, dan zou de vijand den spoorweg herstellen en dien weg gebruiken als verbindingslijn met zijn basis van operatie; doch zoolang die retraite niet heeft plaats gehad, zouden de spoorwegen voor onze defensie een groot nut zijn.

Wat de brug over den Moerdijk betreft, betoogde de Minister dat tegenover het nadeel, hetwelk die brug zou kunnen hebben, ook staat uit een militair oogpunt het groote voordeel, om door die brug ten gevolge van eene of andere gelukkige omstandigheid, bijv. door het opdagen uit het oosten van een bondgenoot, den vijand te omtrekken en hem zijne retraite af te snijden, hetgeen op de lijn van Utrecht naar 's Bosch moeijelijk zou kunnen geschieden. De vijand zou in ieder geval van een aanval op genoemde brug moeten maken eene hoofd-operatie en deze zou nimmer kunnen slagen, tenzij ze gesteund worde door eene operatie ter zee. Nu viel de brug over den Moerdijk juist op een punt waar toch in het belang der defensie, ook zonder dat er een spoorweg kwam, verdedigingswerken moesten worden aangelegd. Het gevaar dat de vijand over de brug zou trekken, achtte de Minister niet groot. Uit een verhaal door den Minister medegedeeld, van de geschiedenis van het beleg in Venetië van 1849, betoogde de Minister dat de brug over den Moerdijk *en défilé* van 1600 ellen, verdedigd, al ware het slechts door eene batterij, geen weg was, waar langs zich eenen vijand een weg zou durven banen. En al mogt de versterking van het hoofd der brug bezwijken, dan nog zou het gemakkelijk zijn het dek van eenige bogen af te nemen. Twee of drie vakken, aldus ontbloot, zouden reeds eene rivier vormen van 300 ellen, terwijl men, indien men de voorkeur gaf aan de vernietiging van de bogen, gemakkelijk reeds bij den aanbouw in de pijlers mijnkamers zou kunnen aanleggen.

Op de door den heer van Heukelom gedane vraag, of hij Minister de gevolgen van die brug voor zijne verantwoording nemen wilde, antwoordde de Minister dat die vraag zeer ver reikte, daar niemand onzer zeggen kon, wat ooit gebeuren zou. Doch werd met die vraag de mate van gevaar bedoeld, dan was het antwoord: „ indien onverhoopt ons Vaderland ernstig „ in oorlog gewikkeld werd, dan zou hij Minister „ wel wenschen met de verdediging van dat punt „ belast te worden."

Wat aangaat de vraag die gedaan was, betrekkelijk de kosten der defensiewerken, was het den Minister onmogelijk om eene juiste raming daarvan op te geven. Daartoe behoorde men vooraf te weten het geheele tracé van den weg, welke deelen daarvan langs vestingwerken, zoo daarachter als daarvoor zouden loopen. Maar de Minister kon de geruststellende verzekering geven, dat de geraamde som van *f* 1,700,000 zeer ruim was genomen, en dat hij met volkomen overtuiging verklaarde, dat er althans niet meer dan die som zou noodig zijn. De Minister merkte hierbij op, dat, onafhankelijk van de spoorwegen, toch onderscheidene werken van defensie, bij voorbeeld het verschanste kamp te Nijmegen, noodig zouden zijn, en die nu in verband met de verdediging der spoorwegen konden gebragt worden.

Op de aanmerking van den heer de Poorter, dat de Regeringsvoordragt niet zoude aanleiding geven tot steeds grootere uitbreiding van werken en tot het steeds hooger klimmen van het budget van oorlog, terwijl we tevens onze strijdkrachten zouden moeten versnipperen, antwoordde de Minister dat, indien deze de gevolgen zouden zijn van die voorstellen, ze inderdaad nadeelig waren; doch de Minister geloofde het daarom niet, omdat de werken die ten behoeve der spoorwegen aangelegd worden, onmiddellijk ingrijpen in het defensiestelsel, dat hij Minister toch voornemens was tot stand te brengen. Zoo was het allernoodzakelijkst onze stelling van de Over-Betuwe te verbeteren, eene overbrugging bij Pannerden daar te stellen, een werk aan te leggen bij Arnhem, een bruggenhoofd bij Lent, een geretrancheerd kamp ter verdediging van Nijmegen; dat alles onafhankelijk van de spoorwegen, doch nu dan ook in verband met die spoorwegen gebragt. De Minister ontwikkelde nog een groot voordeel, verbonden aan vaste rivierbruggen. Zoodra men drijfijs had, werden de beweegbare bruggen onmiddellijk weggenomen; in dat geval zou men, ingeval van oorlog, onmiddellijk zonder noodzaak zelfs de geheele overzijde moeten prijs geven aan den vijand, omdat geen leger eene rivier achter in den rug kan hebben. Bij het bestaan van vaste bruggen echter, zouden we altijd van een behoorlijken terugtogt verzekerd zijn.

Wat eindelijk het geconcentreerde stelsel van defensie betreft, zeide de Minister, dat wanneer daardoor verstaan wordt een zoodanig stelsel, dat wij ons moeten opstellen binnen de binnenste defensielijn, dan achtte hij zoodanig stelsel verderfelijk, om redenen die hij waarschijnlijk de gelegenheid zal hebben te ontwikkelen bij de behandeling van het 10de Hoofdstuk der Staatsbegrooting. Thans wilde de Minister er alleen dit van zeggen: dat wij, door dit stelsel te volgen, zouden opgeven onze krachtige rivierverdediging, waarvan wij zooveel nut konden trekken; dat wij versmaden zouden de gunstige ligging van ons Land, ten opzigte van die rivierdefensie, en wat wij reeds dadelijk zouden beginnen met het einde en onmiddellijk de helft van het Land met al zijne rijke hulpbronnen den vijand prijs geven.

De Minister eindigde met zijn dank te betuigen voor de belangstelling die hij in de Vergadering voor het defensiewezen had mogen ontwaren. Ofschoon hij daaraan geen oogenblik had getwijfeld, was hem dit toch een verblijdend verschijnsel, omdat het hem strekte tot bemoediging om voort te gaan in zijn voornemen, dat hij reeds dadelijk had opgevat, nl. om ons defensiewezen aan de landgrenzen, die op dit oogenblik zonder behoorlijk verband bestaat, tot een gesloten geheel te maken, waar achter Nederland zich veilig kon achten. Hij had zich de heilige belofte afgelegd en indien deze Vergadering hem daartoe de middelen zou willen leenen — hetgeen ook beteekende indien hij zijne tegenwoordige plaats zou blijven bekleeden — om binnen een klein aantal jaren dat voornemen te verwezenlijken.

De heer *van Hall*, ten tweeden male het woord erlangende, trad in eene uitvoerige bestrijding van hetgeen zoo door verschillende sprekers als door de heeren Ministers ten voordeele van het ontwerp was aangevoerd, en in eene handhaving van de, in zijne eerste rede vooropgezette stellingen. Na de behandeling van eenige ondergeschikte punten, stond de spreker stil bij het niet hooren van den Raad van State op het tegenwoordig wetsontwerp. Hij hield vol dat het hier gold art. 72 der Grondwet, daar de tegenwoordige voordragt niet was onderzocht bij den Raad van State; eene voordragt die niet was dezelfde als vroeger, maar waarbij niet alleen eene geheel nieuwe lijn was gevoegd, maar ook tot aanzienlijke vermeerdering van uitgaven besloten was. Vervolgens ontwikkelde de spreker nog nader de stelling dat de wet, al werd ze aangenomen, geen gevolg zou hebben; hij herinnerde op nieuw o. a. dat de guarantie slechts verleend werd aan de vennootschap, dat hoogere uitgaven boven de raming die guarantie in waarde moesten verminderen; dat overal elders de uitgaven de ramingen verre hadden overtroffen, en dat alzoo geen kans bestond dat kapitalisten geld zouden geven. De spreker betoogde dit nader door te wijzen op de verschillende beursprijzen van onderscheidene spoorwegondernemingen; en wat betreft de verklaring van den Minister van Finantien, dat slechts 1/10 pct. voor de amortisatie noodig zou zijn, berekende de spreker dat dan na 50 jaren van iedere *f* 100,000 zouden geamortiseerd zijn *f* 17,850, zijnde 18 pct., rente op rente gerekend. Ook betoogde de spreker op nieuw dat de concessie geen middel aan de hand gaf om de concessionarissen tot de uitvoering te dwingen, hebbende de Minister van Binnenlandsche Zaken zelf erkend, dat alleen bepaald was de tijd van voltooijing; dit was echter eerst over 6 jaren en gedurende al dien tijd zou de Staat geen middel hebben om bij niet nakoming der concessie door anderen spoorwegen te doen aanleggen.

Daarna ontwikkelde de spreker op nieuw de gevolgen van het stelsel van aanleg van spoorwegen door den Staat. Hierbij kwam hij vooral op de rede door den heer van Twist uitgesproken, wiens verbazingwekkende gerustheid over den toestand der finantien hem, bij vergelijking van diens bekende redevoering van 26 november 1858, bij uitnemendheid had verrast. Volgens sprekers berekening zou men op ultimo 1860 32 millioen in kas hebben tegenover eene uitgave van 66 millioen, zonder nog de guarantie te rekenen. Deze toekomst maakte hem bezorgd. Met genoegen had hij gehoord dat de Minister van Finantien wilde vasthouden aan het beginsel om geene verdere uitbreiding te geven aan de bijdragen van het koloniaal batig slot. Doch wat aangaat den aangekondigden moed, om des noods nieuwe belastingen op te leggen, meende hij toch dat op die wijze alle lasten waren te dragen, indien men slechts uitging van het beginsel, gelijk de Minister van Finantien scheen te doen, dat men, indien de uitgaven te groot waren, men zelfs nieuwe belastingen had uit te schrijven.

In de laatste plaats ontwikkelde de spreker eenige denkbeelden omtrent de rigting der lijnen, en daarbij tot uitgangspunt aannemende het tweeërlei hoofddoel, dat de Regering zelve bij de rigting dier lijnen had voor oogen gesteld, nl. de vereeniging van de belangen van het internationaal verkeer met die van het binnenlandsch verkeer, betoogde de spreker dat noch het eene noch het andere van dat doel zou worden bereikt. Voor het internationaal verkeer had men de verbinding verzuimd van de haven van het Nieuwe Diep, had men Amsterdam uitgesloten ten oosten en zijne communicatie belemmerd met Noordbrabant. Volgens hem lagen Amsterdam en Rotterdam hemelsbreed, over den Moerdijk en over Utrecht, nagenoeg op gelijken afstand voor het zuiden van Duitschland, terwijl het Regeringsvoorstel Amsterdam verpligtte over Rotterdam naar Venlo te komen. Hij wilde niet, dat men aan Rotterdam ontnam het voordeel dat haar toekwam, maar die stad mogt niet gemaakt worden tot stapelplaats van de goederen ook voor Amsterdam, voor Zuid-Duitschland. Ook bestreed de spreker de twee redenen die aangevoerd waren ten voordeele van twee overgangen. Indien de overgang bij Nijmegen door aandrang van Pruissen noodzakelijk ware, waarom vroeg de spreker was dit in het oorspronkelijke plan dan niet noodzakelijk? En wat aangaat het gevaar van de overbrugging der rivier bij Culenborg herinnerde hij, dat die overbrugging was voorgesteld in het Regeringsplan van 1857 op gezag van dien zelfden waterstaat, die nu de overbrugging zoo gevaarlijk acht.

Ten slotte trad de spreker op nieuw in het betoog, dat men nu aan Antwerpen den kortsten weg naar Duitschland schenken zou.

De heer *van Hoëvell* behandelde de questie der spoorwegen uit een, gelijk hij het noemde, geheel nieuw gezigtspunt. Hij toetste ze aan de belangen der industrie. Het was hem een merkwaardig verschijnsel, dat die belangen thans nog niet ter sprake waren gebragt, terwijl, zoo dikwerf het gold om door opheffing van bescherming aan de industrie prikkel tot krachtsinspanning te geven, in de Vergadering een aantal stemmen opgingen, om dat geluk aan de industrie te helpen bezorgen.

Op den voorgrond stelde de spreker dat spoorwegen thans voor de nijverheid in vele streken onontbeerlijk waren. Ware hij van die meening niet, hij zou niet medewerken om zoo vele millioenen uit de schatkist tot aanleg van spoorwegen te gebruiken. Indien alleen voordeelen aan den handel te bezorgen en overigens liefhebberij deredenen tot den aanleg moesten zijn, dan zou hij zijne stem aan het uitgeven van zoo vele millioenen niet kunnen geven. Daar hij evenwel meende dat in ons Land de industrie eene schoone toekomst had, onder twee voorwaarden, nl. de ontheffing van lasten die eenzijdig op de industrie drukten en verbetering van de middelen van vervoer, daarom was hij een warme voorstander van spoorwegen. Hij zou echter aan de tegenwoordige voordragt zijne stem *niet* geven, en ter motivering van die stem toetste de spreker in drie opzigten de voordragt aan de behoeften der industrie.

In de eerste plaats betoogde hij dat het hoofddoel der Regering was om in den tijd van zes jaren voor een groot getal millioenen publieke werken aan te leggen. Werd dit plan verwezenlijkt, daaruit zou z. i. volgen eene groote onnatuurlijke concurrentie met de particuliere industrie in den uitgestrektsten zin genomen; eene opdrijving van den prijs der materialen en vooral van de dagloonen. De schatkist zou met hare kracht tusschen beide treden, en daardoor zou een schok ontstaan, die de particuliere nijverheid in een moeijelijken toestand brengen kon. Daarom had hij verlangd een meer gematigd, een meer ingekrompen voorstel dan het thans aangeboden uitgebreide.

In de tweede plaats erkende de spreker dat de industrie groote behoefte had aan verbetering der vervoermiddelen, maar de bloei van die industrie was verbonden nog aan eene andere voorwaarde, aan de ontheffing van eenzijdig drukkende lasten. Hetgeen thans werd voorgesteld had hij willen zien vereenigd met andere plannen. De Regering zeide thans, met afschaffing van belasting is het nu gedaan; maar die voorwaarde kon de spreker niet aannemen. Men ontnam toch meer en meer aan de industrie hare bescherming; men wil dat zij zelfstandig sta en door eigen levenskracht zich ontwikkele; doch dit was alleen mogelijk, wanneer men de belemmerende lasten, welke op die industrie drukken, ophief. Hij verklaarde niet te zullen rusten voor dat zullen zijn afgeschaft die belastingen, ook al moest de schatkist zich de uitgaven getroosten bij deze wet voorgesteld. Hij geloofde zelfs dat hem die poging zou gelukken, daar ieder het eens was, zelfs de Minister van Finantien, dat de belasting op de brandstoffen langer onhoudbaar was. Ook uit dien hoofde had hij gewenscht een meer gematigd, een minder eenzijdig plan, waarbij ook aan die noodzakelijkheid tot ontheffing van lasten ware voldaan geworden.

In de derde plaats toetste hij de rigting der lijnen aan de belangen der industrie. Behalve de algemeene industrie, die overal in het Land verspreid was, bezat het Land drie brandpunten, Noordholland door de Zaanstreek, Twenthe en een gedeelte van Noordbrabant. Nu meende de spreker dat de Regering niet met twee maar met drie maten had gemeten. Noordholland had geene enkele lijn. Twenthe eene lijn regelregt geheel ten zuiden, maar Noordbrabant eene sierlijke kronkeling, een overvloed van lijnen. Die kronkeling misgunde hij aan Noordbrabant niet, maar hij vroeg waarom die afzigtelijk scherpe en regte lijn in Twenthe? Men had hier juist eene complete vereeniging van de twee belangen van het internationaal en binnenlandsch verkeer. Indien men van Harlingen uitging over Leeuwarden naar Heerenveen en Meppel, van daar over Raalte naar Deventer en van daar met eene kleine kronkeling naar Enschedé en Rheine, dan zou men vooreerst verkrijgen den kortsten afstand tusschen Harlingen en Rheine en ten tweede de doorsnijding van de bevolktste, rijkste en vruchtbaarste streken.

Na eene bestrijding van de stelling van den heer Dullert, die volgens den spreker de lijn van Harlingen naar Rheine van geen groot gewigt had geacht, betoogde de spreker dat, wanneer men in het stelsel van de Regering uitging van Zutphen, dan nog eene groote verbetering in de lijn kon worden gebragt, door die lijn niet eene buiging naar Delden maar een korten omweg naar Hengelo te laten maken met aansluiting van het kanaal van Almelo. Dit ware des te voordeeliger, daar achter Rheine vele kolenmijnen werden ontgonnen en men langs het kanaal dan brandstoffen tot veel goedkooper prijs zou kunnen bekomen.

Ten slotte verklaarde de spreker niet te behooren tot die leden, die de wet zouden afstemmen omdat zij niet vonden opgenomen de lijn die zij het liefst hadden gezien. Hij verlangde dat, nadat men over deze wet 14 dagen en misschien langer zou hebben gepraat, er iets tot stand zou komen; daarom juichte hij het denkbeeld toe van den heer Thorbecke, die trachten wilde de wet te verbeteren. Hij achtte dit allezins mogelijk, echter onder de voorwaarde dat er medewerking zij van de zijde der Regering en dat de leden der Kamer die voorstanders waren van de wet zich niet plaatsen op het standpunt: deze wet of in het geheel geene wet. Hield men aan dat standpunt vast, dan vreesde de spreker dat men *geene* wet zou krijgen.

De heer *Elout van Soeterwoude* (voor zoover verstaanbaar), gaf de redenen op die hem noopten nu eerst het woord te voeren nadat hij de inlichtingen der Ministers had gehoord op de bedenkingen van verschillende zijden bijgebragt. Dit had hij gedaan ten einde te vernemen in hoe ver die bezwaren op voldoende wijze waren wederlegd. Dit had hij te meer gedaan omdat hij de zaak der spoorwegen onbevooroordeeld wenschte te onderzoeken en behoorde tot die leden welke eerlijk de bevordering van het algemeen belang voorstonden. Het Ministerie verlangde hij in deze zaak niet te zeer te bemoeijelijken en dit te minder omdat dit het kwaad bij zijne optreding gevonden had. Maar hoe toegevend hij wilde wezen, dit echter mogt hij niet voorbijzien dat de Regering het kwaad niet bestreden noch getoond had het noodige beleid zoowel in deze zaak als in andere wetsontwerpen de daarstelling van openbare werken betreffende in het oog te houden. Vooral in deze aangelegenheid bestond z. i. bij het Ministerie gebrek aan gemeen overleg en gemis aan een juist inzigt van de begeerte der meerderheid van de leden der Kamer. Hij erkende volkomen dat er behoefte aan spoorwegen was; de noodzakelijkheid der bevrediging daarvan had hij hooren betoogen ten behoeve van handel, nijverheid als anderzins te zijn, maar hij was nog niet overtuigd geworden van het dringend noodige van om die redenen zoo vele kostbare werken aan te leggen, en daarvoor zoo vele aanzienlijke offers te brengen. Dat de voorstellen der Regering toch in vele opzigten te wenschen overlieten was na te gaan uit den loop der beraadslagingen, waaruit gebleken was dat van de Noordelijke provincien er slechts eene tevreden was, en van de Zuidelijke Noordbrabant slechts voor een deel werd bevoordeeld.

Met velen was hij niet gerust gesteld ten aanzien van de inlichtingen door de Regering gegeven met betrekking tot de finantiële zijde van het ontwerp. Hij zag niet in dat de afschaffing van het consignatie-stelsel, waarop door sommigen gewezen was, voor het oogenblik den transito-handel van voordeel kon wezen, daar het bestaan van dat stelsel nog gedurende verscheidene jaren verzekerd was. De moeijelijkheid der wisselvalligheid van de O. I. bijdragen was hem niet opgelost en het minst had hij zich kunnen vereenigen met het denkbeeld van den Minister van Finantien, om bij voorkomende behoeften zich te helpen met amortisatie, besparingen op uitgaven, en oplegging van nieuwe lasten. In dezen stand van zaken, en de toekomst der geldmiddelen op gevaarlijke wijze verbonden achtende, zou hij zich met een eenvoudiger plan tevreden hebben kunnen stellen, in hetwelk, gelijk hij ontwikkelde, een weg van Utrecht over Vianen naar Gorinchem, niet zou mogen ontbreken. Hij hoopte ondertusschen dat er gelegenheid zou bestaan door middel van de aangekondigde motie, om de Regering op de hoogte te brengen welke de verlangens der Kamer in dit opzigt waren.

De heer *Hengst* toonde aan dat de overtogt van de Maas bij Venlo goed gekozen moest geacht worden, dewijl daarmede het algemeen belang en in het bijzonder dat van Limburg bevorderd werd. Insgelijks vereenigde hij zich met de voorgestelde lijn van Nijmegen op Venlo, zullende aldus, zijns inziens, vele der nadeelen van de verpligtingen omtrent het onvrije territoir weggenomen worden, terwijl eene behoorlijke verbinding van de Noorder- en Zuiderwegen daardoor verzekerd zal wezen. Hij meende, Limburg zou ook zeer gebaat zijn door een spoorweg langs den linker oever der Maas, maar ofschoon hij daaromtrent niets zekers wist, zou hem dit niet beletten voor de wet te stemmen. Hij zou dit doen, alhoewel hij met leedwezen bemerkt had, dat de noordelijke provinciën niet in allen opzigte waren bevoordeeld, en het punt der aansluitingen met het buitenland voor de Zuiderlijn beter had kunnen geregeld zijn. Het algemeen belang achtte hij echter daarmede niet gekrenkt, en aangezien ook de bepalingen der concessien voor de concessionarissen niet al te voordeelig waren, en daarmede over 's Lands penningen niet op kwistige wijze was beschikt, bestonden er voor hem geene redenen zich tegen het Regeringsvoorstel te verklaren.

Alsnu was het woord aan den heer Wintgens, doch wegens het vergevorderde uur werd de vergadering verdaagd tot morgen ochtend ten 11 ure.

De Commissie van Rapporteurs voor het ontwerp van wet tot bekrachtiging van eenige artt. der met de Holl. IJzeren Spoorwegmaatschappij gesloten overeenkomst, betreffende de spoorversmalling, heeft, na kennis genomen te hebben van de Memorie van beantwoording, door de Regering ingezonden, geen nader onderzoek te dezer zake in de afdeelingen noodig geoordeeld. Tevens heeft zij gemeend zich van het uitbrengen van een eigen oordeel omtrent de punten, in de gewisselde stukken behandeld, te kunnen onthouden.

Het navolgende adres is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingezonden:

Onder dagteekening van den 26 november ll. La 5954 LLL, hadden wij de eer achtereenvolgens den last, in de najaarsvergadering van voorleden jaar door de Staten van het Hertogdom *Limburg* op ons verstrekt, een adres te rigten aan uwe Vergadering, daartoe strekkende, dat, in verband met de in dat adres bevatte beschouwingen omtrent den toestand der rivier *de Maas*, de Belgische aftappingen van het Maaswater en de gebrekkige communicatie van Limburg met het overige Nederland, door uwe Vergadering de aanwijzing mogt worden bevorderd der fondsen die noodig zijn: 1°, voor eene krachtige verbetering van het rivierbed der Maas, en 2°, voor de daarstelling van een bevaarbaar verbindingskanaal tusschen die rivier en de Zuid-Willemsvaart, en dat 3°, de ondersteuning uwer Vergadering mogt worden verleend aan elke degelijke spoorwegonderneming, aan wie door de Regering concessie zou worden verleend voor de Zuiderlijn.

In de jongste Zomervergadering is op de aangelegenheid der wateraftappingen teruggekomen en is aan de Staten door twaalf van derzelver leden een voorstel gedaan, houdende dat aan ons mogt worden opgedragen om bij een krachtig adres te ondersteunen het voorstel gedaan in uwe Vergadering, tot het houden eener enquête, omtrent de hier bedoelde wateraftappingen.

Dat voorstel rustte op de overwegingen dat niet alleen Limburg, maar ook andere Nederlandsche provincien dagelijks meer en meer het groot nadeel gevoelen, hetwelk niet slechts aan de scheepvaart en nijverheid, maar ook aan de landelijke eigendommen, hoofdzakelijk aan de weilanden, door de Belgische aftappingen wordt toegebragt, en dat het mitsdien van het grootste gewigt is voor de belanghebbenden, dat die toestand naauwkeurig worde onderzocht en tot klaarheid gebragt, opdat, met het oog op de bestaante tractaten over de gevolgen van dien toestand, eene beslissing worde bevorderd.

Nadat hetzelve voorstel in de afdeelingen was onderzocht, heeft het in de openbare vergadering van den 12 julij ll. het onderwerp der beraadslagingen van de Staten van het Hertogdom uitgemaakt.

Ten aanzien van den loop der beraadslagingen namen wij de vrijheid te verwijzen naar de notulen van het verhandelde in de zittingen der Staten gedurende hunne Zomer-vergadering, van welke notulen wij hiernevens een gedrukt exemplaar aan uwe Vergadering aanboden.

De betrekkelijke beraadslagingen zijn daarin opgenomen op de bladzijden 68—87: Zij zijn, naar onze meening, zeer geschikt om aan uwe Vergadering de juiste meeningen en bedoelingen te doen kennen van hen, namens wie wij het voordeel hebben ons ten deze tot uwe Vergadering te wenden.

De slotsom der beraadslagingen is geweest het besluit der Vergadering, dat de in uwe Vergadering voorgestelde enquête te gelegener tijd bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal zal worden ondersteund, en dat deze ondersteuning door een krachtig adres door heeren Gedeputeerde Staten zal plaats hebben.

De Staten hebben omhelsd de argumenten der voorstellers van het inquest en geoordeeld dat de bedenkingen van het voorloopig verslag van den 24 mei ll. de ondoelmatigheid van het enquest niet daarstellen.

Tijdens dit besluit der Staten genomen werd, was door de voorstellers der enquête in uwe Vergadering nog niet geantwoord op het zoo even gemeld voorloopig verslag en wij meenden, dat het aan ons opgedragen adres niet kon worden geacht ter gelegener tijd te zijn ingediend, zoolang niet de voorstellers dat verslag hadden beantwoord.

Wij hebben nu gezien, dat dit antwoord onder dagteekening van den 29 julij jl. aan uwe Vergadering is ingezonden, en wij meenen, dat nu het oogenblik gekomen is om bij uwe Vergadering namens de Provinciale Staten van het Hertogdom, onder verwijzing naar de in hunne vergadering ten behoeve der enquête aangevoerde gronden en herinnering aan ons opgemeld adres van den 26 november 1858, met allen gepasten klem er op aan te dringen, gelijk wij de eer hebben mits deze te doen, dat uwe Vergadering moge besluiten tot het houden der enquête, welke onder dagteekening van den 28 maart jl. door drie leden der Tweede Kamer aan dezelve is voorgesteld.

Maastricht den 29 september 1859.

De Gedep. Staten van het Hertogdom Limburg.
(*get.*) VAN DER DOES DE VILLEBOIS.
De griffier: (*get.*) J. LEBENS.

Staatsbegrooting voor 1860.

VOORLOOPIG VERSLAG
nopens HOOFDSTUK V.
(Departement van Binnenlandsche Zaken.)
(*Vervolg en slot.*)

Lager onderwijs. Met betrekking tot dezen tak van onderwijs beklaagde men zich over de menigvuldige aanschrijvingen en rondgaande brieven, die sedert de invoering der nieuwe wet, ook blijkens de *nieuwe bijdragen* en het jaarboekje van dr. Kloes, aan inspecteurs, schoolopzieners en plaatselijke besturen gerigt worden, en waarbij niet zelden de wet, in plaats van geïnterpreteerd, gewijzigd en aangevuld wordt.

Ook over de wijze van het afnemen der examina werd geklaagd. 1.° Van de hulponderwijzers werd, naar men beweerde, meer gevorderd dan de wet voorschrift, die alleen van *beginselen* der onderscheidene leervakken spreekt. 2.° Degenen die in twee vreemde talen geëxamineerd wenschten te worden, werden daartoe door de commissie niet te gelijker tijd toegelaten, maar na het examen in de eene taal te hebben afgelegd, tot wezenlijke benadeeling hunner belangen voor de andere tot een volgend jaar uitgesteld. 3.° Van de vrouwen, die alleen in de geschiktheid tot het geven van onderrigt in handwerken geëxamineerd wenschen te worden, werd een examen in de voornaamste vakken van het lager onderwijs gevorderd, hetgeen dan toch bij de wet niet wordt geëischt.

Met opzigt tot een ander gewigtig punt, de regeling van de jaarwedden der gemeente-onderwijzers, laat de werking der nieuwe wet veel te wenschen over, of liever daaromtrent heerscht groote ongelijkheid.

Eindelijk werd gevraagd, of men in sommige aanzienlijke gemeenten, bijv. van Zuidholland, de verpligte zorg tot het voorzien in het openbaar lager onderwijs niet te ver trekt, door het nemen van maatregelen, de strekking hebbende om het onderwijs der kinderen van gegoede ouders geheel en al voor gemeenterekening te doen geven. Zoodanige maatregelen toch moeten op den duur de mededinging der bijzondere scholen onmogelijk maken.

Art. 91. Vele leden beriepen zich vooral ook op dit artikel, ten bewijze dat men niet te veel zeide door de Regering met opzigt tot het hooger onderwijs van kwistigheid te beschuldigen. Te gelijker tijd wordt aan de Leydsche Hoogeschool de leerstoel voor de vaderlandsche geschiedenis, taal- en letterkunde gesplitst en het aantal adjutoren voor de Oostersche letteren en prosectoren bij de anatomie vermeerderd. Tegen de beweegredenen, voor de splitsing van het hoogleeraarsambt aangevoerd, liet zich veel inbrengen. Wanneer het voor den docent eene te zware taak is, het onderwijs in taal- en letterkunde met dat in de vaderlandsche geschiedenis te vereenigen, waarom geldt dit dan alleen voor Leyden, niet ook voor de beide andere Hoogescholen? Wat de adjutoren en prosectoren betreft, wees men op het gevaar, dat de titularissen later aanspraak op het hoogleeraarsambt konden doen gelden; waaruit dan nieuwe uitzetting der Staatsuitgaven zou voortvloeijen. Andere leden verklaarden zich geenszins zoo ongunstig voor de hier bedoelde voorstellen gestemd. Naar hun inzien moesten de belangen der wetenschap niet met te karige hand worden behartigd.

Art. 92. Men heeft gevraagd, of de nieuwe sterrewacht te Leyden, vooral wat de hechtheid en vastheid van het gebouw betreft, aan de verwachting beantwoordt.

Art. 93. In verband met de kwistigheid, die omtrent de Leydsche school aan den dag wordt gelegd, klinkt het eenigzins vreemd, dat de Regering niet heeft voorzien in de behoefte aan het sterrekundig instrument voor den Utrechtschen hoogleeraar Hoek. Op de tegenwoordige Staatsbegrooting is voor de Leydsche Hoogeschool een bedrag van nagenoeg twee tonnen gouds uitgetrokken; dat is ruim het dubbel van het gevraagde voor de beide andere Hoogescholen te zamen.

Art. 94. Het uittrekken der jaarwedde van een adsistent bij het physiologisch laboratorium te Groningen bewijst, hoe men van de eene uitbreiding van personeel bij onze Hoogescholen tot de andere komt.

Art. 99. Voor beurzen aan studerenden wordt in de laatste jaren telkens hetzelfde bedrag van *f* 3000 op de Staatsbegrooting uitgetrokken. In verband met den oorsprong van dezen post, die, meent men, met de inkomsten van vroegere stichtingen zamenhangt, heeft dit iets vreemds. Men wenschte te weten, waarom het bedrag niet met de vermeerdering der beschikbare goederen of van hunne inkomsten gelijken tred houdt.

Art. 105. Hoewel men ligt begreep, dat de hier vermelde bijdragen aan gemeenten voor uitgaven tot behoorlijke inrigting van het lager onderwijs in de eerste jaren moesten toenemen, kwam de sprong van *f* 25,000 op *f* 50,000 voor het daarvoor uitgetrokken bedrag aan velen te groot voor.

Art. 106. Ofschoon men erkent, dat aan de aanteekening op den post voor kweekscholen van onderwijzers en voor normaallessen meer uitbreiding is gegeven dan gewoonlijk, heeft het bevreemd, dat de Regering voor de nadere uiteenzetting van haar algemeen plan te dezer zake naar het eerstvolgend verslag nopens den staat der scholen verwijst, 't welk nog geruimen tijd kan wegblijven. Die uiteenzetting kwam hier te pas, waar voor het eerst belangrijke geldsommen voor bepaalde inrigtingen van dezen aard gevraagd worden, en dus de Kamer zich in het geval bevindt van ten deze een beslissenden stap te moeten doen. Men drong dien ten gevolge algemeen op eene uitvoeriger mededeeling aan der grondslagen van het beraamde plan, waarbij dan tevens onduidelijke uitdrukkingen, zoo als die wegens „andere omstandigheden, welke op eene beslissing van invloed behoorden te zijn" konden worden opgehelderd. Voorloopig kwam aan velen het bedrag van *f* 90,000 voor de drie kweekscholen zeer hoog voor. Die som overtreft hetgeen voor elke der minst begunstigde onzer beide Hoogescholen wordt uitgegeven. Elke kweekeling op de drie nieuwe instellingen zou den Lande op ongeveer *f* 750 te staan komen; terwijl dan toch de ouders van een deel hunner wel eenige bijdrage tot hun onderhoud zouden kunnen geven. In verband met de uitgebreidheid van het aangevraagde bedrag werd gevraagd, of de Regering niet met het bij de wet toegelaten minimum van twee Rijkskweekscholen had kunnen beginnen. Ware een derde noodig, welligt had men daarvoor eene bestaande bijzondere inrigting kunnen kiezen, en deze dan door het verleenen van een Rijkssubsidie tot uitbreiding in staat stellen. Verscheidene andere leden kwamen tegen de strekking dezer bedenkingen op. Zonder eene behoorlijke opleiding der onderwijzers, zeiden zij, is aan geene afdoende verbetering van het lager onderwijs te denken, en zonder dat de Staat daaraan eene aanmerkelijke som gelds ten koste legt, is die opleiding niet goed te regelen. Bij de behandeling der nieuwe wet is dit voorzien en vooruitgezet. Aan drie kweekscholen is behoefte, al ware het slechts, opdat de opleiding der onderwijzers niet in eene te eenzijdige rigting plaats hebbe. Daar de wet bepaald van *Rijks*-kweekscholen spreekt, laat zich aan eene gesubsidieerde instelling van dien aard niet denken. Het komt er slechts op aan, dat de nieuwe kweekscholen goed worden ingerigt, en dus de aanmerkelijke som, ook weder voor deze nieuw opgekomen behoefte ten offer te brengen, goed besteed worde.

Het denkbeeld, om nu reeds aan 22 inrigtingen van lager onderwijs normaallessen te verbinden, kwam insgelijks aan vele leden te uitgebreid of te veel omvattend voor. De Regering kon, meende men, hier vooral aanvankelijk met meer gematigdheid te werk gaan; ofschoon door anderen op het hooggaand gebrek aan hulponderwijzers gewezen werd, 't welk op vele plaatsen de inrigting van het lager onderwijs op eenen behoorlijken voet niet weinig belemmert. In dat gebrek kan blijkbaar alleen door het geven van normaallessen spoedig genoeg worden voorzien. Maar zullen dan, vroeg men, de hulponderwijzers, welke door die normaallessen hunne vorming erlangen, wat kunde en geschiktheid betreft, niet op lageren trap staan dan de kweekelingen der Rijkskweekscholen; en hoe zal in 't vervolg de verhouding tusschen de op drie verschillende wijze opgeleide onderwijzers zijn?

Nog is gevraagd, wat met de som van *f* 60,000, op de loopende begrooting voor de opleiding der onderwijzers beschikbaar gesteld, gedaan of voorbereid is.

VIIIste AFDEELING. Kunsten en Wetenschappen.

Art. 107. Het gevoelen werd op nieuw uitgedrukt, dat de provinciale en plaatselijke archiven beter dan tot nu toe met het Rijksarchief in verband behooren te worden gebragt.

Art. 132. Men gevoelde zich, na al het deswege verhandelde, eenigermate te leur gesteld, hier weder een bepaalden post voor het onderzoek naar de geologische gesteldheid van Nederland te ontmoeten, en wilde gevraagd hebben wat men omtrent de voortzetting en voltooijing der geologische kaart te wachten heeft.

IXde AFDEELING. — Armwezen.

In eene der afdeelingen werd op de bekende bezwaren tegen de werking der nieuwe armenwet gewezen, en de wensch geuit, dat op het verkeerde beginsel terug worde gekomen, volgens 't welk van de geboorteplaats het domicilie van onderstand afhangt. Men herinnerde daar, dat ver de meeste provinciale autoriteiten zich in dien zin hebben uitgelaten.

Art. 141. Men had verlangd, dat de noodzakelijkheid, om voor de gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen eene som van *f* 130,000 uit te trekken, ware toegelicht; doch heeft gemeend zich over dit punt hier niet bepaald te moeten uitlaten, omdat de behandeling der afzonderlijke begrooting voor deze gestichten tot eene opzettelijke gedachtenwisseling daarover gelegenheid geven zal.

Xde AFDEELING. Nederlandsche Staats-courant en Bijblad.

De Regering beroept zich meermalen tegenover de Kamer op in de *Staatscourant* opgenomen besluiten of mededeelingen. Sommige leden zouden het daarom gepast achten, dat aan de leden der Staten-Generaal regelmatig een exemplaar dier courant, evenzeer als van het *Bijblad*, wierd uitgedeeld; althans zoo geene aanmerkelijke vermeerdering van kosten daarvan het gevolg moest zijn. Dit laatste verwacht men niet, omdat de courant op ongezegeld papier wordt gedrukt.

XIde AFDEELING. — Nijverheid.

Art. 151. Het denkbeeld om proeven met kunstmatige oesterteelt te nemen vond wel bij sommigen, geenszins bij allen bijval. De laatsten deden opmerken, dat het hier eene eerste uitgave geldt, die later aanmerkelijk kon aanwassen; dat zaken van dezen aard aan de particuliere nijverheid behooren te worden overgelaten, en dat het de vraag is, of de in Frankrijk verkregen resultaten werkelijk zoo gunstig zijn. In elk geval zou de poging weinig baten, zoo geene afdoende verordeningen tegen het krabben der nieuw te stichten oesterbanken konden worden vastgesteld.

Art. 152. Vier of vijf jaren geleden heeft zich hier te Lande eene Nederlandsche bergwerkvereeniging gevormd, die, na gedane boringen, in Limburg zeer goede steenkolen gevonden heeft. Zij heeft daarop eene aanvrage tot mijnontginning gedaan, al de formaliteiten der bestaande wet op de mijnen in acht genomen en geenen termijn overschreden. Nogtans heeft de Regering nu reeds meer dan een jaar laten verloopen, zonder in deze zaak eene beslissing te nemen. Men verlangde de redenen van dit uitstel te kennen. Het liet zich toch niet vermoeden, dat vrees om de bestaande mijnen van Kerkrade te benadeelen in het spel was.

Art. 155. Op nieuw is op eene herziening der bestaande bepalingen op de octrooijen, in verband met de behoeften van onzen tijd, aangedrongen; welke herziening dan bij de wet behoorde plaats te hebben.

Art. 158. Bij het toenemend gebruik van den stoom meende men dat het hoogst noodzakelijk was, bij de wet regelen op het gebruik der stoomwerktuigen en omtrent het toezigt op het stoomwezen te stellen.

Art. 160. De vraag werd gedaan, of het wel noodig is, aan zulk eene bloeijende instelling als de landhuishoudkundige school te Groningen eenige Rijksonderstand, laat staan een verdubbeld subsidie, te verleenen.

XIIde AFDEELING. — Telegraphie.

Door enkele leden werd in bedenking gegeven om de som, waarvoor eene gemeente moet instaan zoo zij in het bezit van een telegraaphkantoor komen wil, eenigzins matiger te stellen, en dus aanleiding te geven dat het voorregt der telegraphische verbinding meer algemeen genoten worde.

Art. 166. Dit artikel is ook voor de bekostiging van den aankoop van bestaande lijnen van bijzondere ondernemingen bestemd. Dit gaf tot de aanmerking aanleiding, dat op de Regering de verpligting rust om bij dien aankoop niet enkel eene loffelijke omzigtigheid, maar ook de regelen der billijkheid in acht te nemen. Bij de onderhandeling over den aankoop van de lijn van Rotterdam naar Brouwershaven schijnen die regelen der billijkheid uit het oog verloren te zijn. De Maatschappij voor die lijn heeft zonder voordeel voor hare aandeelhouders, doch tot groot nut van den handel gewerkt. Nu heeft de Regering, naar men beweert, niets meer aangeboden dan de waarde van het materieel, volgens de schatting harer ingenieurs. Bij de overname van particuliere telegraphlijnen behoort het beginsel van volledige schadeloosstelling evenzeer op den voorgrond te staan, als voor de naasting van spoorwegen. De particuliere ondernemers behooren daarenboven, zoolang zij hunne lijn bezitten, tegen later opkomende concurrentie van den Staat beveiligd te zijn. Een en ander doet op nieuw de groote behoefte gevoelen aan eene algemeene wet op de concessie van groote werken, waarbij de regten zoowel van den Staat als van de concessionarissen behoorlijk omschreven en gewaarborgd worden.

In de aanteekening op dit artikel wordt ook van den aanleg van *nieuwe* lijnen en kantoren gesproken; doch verklaart de Minister zich buiten staat aan te geven, welke die lijnen in 1860 zullen zijn. Naar het schijnt ontstaan gedurende den loop van het dienstjaar telkens andere behoeften dan waarop gerekend was. Dit zou onmogelijk zijn, wanneer de Regering vooraf een vast, welberaamd plan maakte en zich daarvan niet liet afbrengen.

XIIIde AFDEELING. Pensioenen, lijfrenten, wachtgelden, enz.

Art. 171. De algemeene aanmerking omtrent de wachtgelden is ook op dit hoofdstuk allezins toepasselijk. Onder de personen, die wachtgeld genieten, komen er onderscheidene voor, die niet ten gevolge van maatregelen van algemeen bestuur als ambtenaar zijn uitgevallen. Zulke wachtgelden zijn niet wel anders dan als een vermomd of vervroegd pensioen te beschouwen, en strijden met het karakter 't welk de wet van 26 mei 1849 (Staatsblad n°. 28) aan de wachtgelden toekende. Daartegen werd echter ook nu weder aangevoerd, dat het belang van 's Rijks dienst somtijds de toekenning van de hier bedoelde wachtgelden vordert, die ook niet bij de aangehaalde wet verboden zijn.

XIVde AFDEELING. Onvoorziene behoeften.

Met opzigt tot het gebruik, van het hier weder uitgetrokken bedrag van *f* 65,000 over 1858 gemaakt, werd aangemerkt, dat het zich moeijelijk verklaren laat, hoe 's Rijks veeartsenijschool, voor welke op de Staatsbegrooting jaarlijks zulk eene aanzienlijke som wordt uitgetrokken, bovendien over 1858 nog *f* 6834 heeft kunnen kosten. Ook wenscht men te weten, of de post n°. 122 enkel besteed is voor buitengewone kosten aan het locaal der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, dan wel of over 1858 het vaste subsidie aan die instelling verhoogd is. Het laatste zou men zeer moeten afkeuren.

Rapporteurs zijn de heeren van der Poel, Olivier, van Reede van Oudtshoorn, Delprat en Kien.

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.